

Univerzalni temeljni dohodak

Marić, Iva

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:148:326836>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-23**

Repository / Repozitorij:

[REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economics & Business Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu
Ekonomski fakultet
Diplomski studij Financije

UNIVERZALNI TEMELJNI DOHODAK

Diplomski rad

Iva Marić

Zagreb, rujan, 2019. godina

Sveučilište u Zagrebu
Ekonomski fakultet
Diplomski studij Financije

UNIVERZALNI TEMELJNI DOHODAK
UNIVERSAL BASIC INCOME

Diplomski rad

Iva Marić, 0067525554

Mentor: Doc. dr. sc. Dajana Barbić

Zagreb, rujan, 2019. godina

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je završni/diplomski/specijalistički rad, odnosno doktorska disertacija isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Student/ica:

U Zagrebu, _____

_____

(potpis)

SAŽETAK

Za pobornike, univerzalni temeljni dohodak mjera je koja sadrži potencijal potpunog iskorijenjivanja siromaštva, eliminacije značajnih nejednakosti u raspodjeli dohotka i unapređenja životnog standarda. Za kritičare, ono je sredstvo kojime se omogućuje lijenost i pasivnost, a kojime se ujedno stavlja golem financijski pritisak na državni proračun.

Stoga je cilj ovog rada korištenjem sekundarnih izvora podataka predstaviti i analizirati temeljne pretpostavke i načela univerzalnog temeljnog dohotka, provedene eksperimentalne studije i njihove zaključke, kao i fiskalne implikacije njegove implementacije. Korištene znanstvene metode jesu metoda analize i sinteze, metoda indukcije i dedukcije te metode deskripcije, klasifikacije, kompilacije, dokazivanja i komparacije.

Dobiveni zaključci pokazali su se nekonzistentnima kod promjene količine ponude rada, pozitivnima kod promjena procjenjenih intrinzičnih vrijednosti pojedinaca poput samouvjerenosti i povjerenja u druge ljude i institucije te neodređenima kod procjene troškova uvođenja dugoročnih programa univerzalnog temeljnog dohotka.

KLJUČNE RIJEČI:

Univerzalni temeljni dohodak

Minimalni dohodak

Eksperimentalna studija

Ponuda rada

Progresivno oporezivanje

SUMMARY:

For its supporters, universal basic income is a measure which has the potential of completely eradicating poverty, eliminating significant inequalities in income distribution and advancing the standard of living. For its critics, it is a tool which enables laziness and passivity and, at the same time, puts an enormous financial burden on the state budget.

Hence, the purpose of this thesis is presenting and analyzing fundamental assumptions and principles of universal basic income, experimental studies and their findings, as well as fiscal

implications of its implementation. The scientific methods used are the method of analysis and synthesis, the method of induction and deduction, and the methods of description, classification, compilation, proof and comparison.

The conclusions proved inconsistent in changing the quantity of labor supply, positive in changing the estimated intrinsic values of individuals such as self-esteem and trust in other people and institutions, and indeterminate in assessing the costs of introducing long-term universal basic income programs.

KEY WORDS:

Universal basic income

Minimum income

Experimental study

Labour supply

Progressive taxation

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
1.1 Predmet i cilj rada	1
1.2 Izvori i metode prikupljenih podataka	1
1.3 Struktura i sadržaj rada	2
2. POJMOVNO ODREĐENJE UNIVERZALNOG TEMELJNOG DOHOTKA	3
2.1 Minimalni dohodak	3
2.2 Koncept univerzalnog temeljnog dohotka u 19.stoljeću	5
2.3 Koncept univerzalnog temeljnog dohotka u 20.stoljeću	6
2.4 Bihevioralni aspekti uvođenja univerzalnog temeljnog dohotka	8
3. ANALIZA PRIMJENJIVOSTI UNIVERZALNOG TEMELJNOG DOHOTKA.....	9
3.1 Sjeverna Amerika	10
3.1.1 Eksperimentalne studije u Sjedinjenim Američkim Državama.....	12
3.1.2 Eksperimentalna studija „Minicome“ u Kanadi	13
3.1.3 Eksperimentalna studija „The Great Smoky Mountains Study of Youth“	15
3.2 Afrika	16
3.3 Azija.....	18
3.3 Europa.....	22
4. ODRŽIVOST I BUDUĆNOST UNIVERZALNOG TEMELJNOG DOHOTKA.....	31
4.1. Fiskalne implikacije	31
4.2 Teorijska razmatranja	36
4.2.1. Prednosti uvođenja univerzalnog temeljnog dohotka.....	37
4.2.2. Nedostaci uvođenja univerzalnog temeljnog dohotka	39
4.3. Pretpostavke za Republiku Hrvatsku	40
5. ZAKLJUČAK	43
POPIS LITERATURE	44
POPIS SLIKA.....	46
POPIS TABLICA	47
ŽIVOTOPIS STUDENTA.....	48

1. UVOD

1.1 Predmet i cilj rada

Doba zamjetne ekonomske nejednakosti i siromaštva povećalo je interes za temama i mjerama koje djeluju u smjeru smanjivanja nezaposlenosti, ekstrema u raspodjeli dohotka i poboljšanja životnog standarda. Ovaj se rad bavi univerzalnim temeljnim dohotkom, konceptom koji postoji desetljećima, a zadnjih godina stječe veliku popularnost u ekonomskim krugovima. Pojavljuje se u nekoliko modela od kojih model čistog univerzalnog temeljnog dohotka podrazumijeva bezuvjetne periodične isplate novca svim građanima određene države s ciljem osiguranja minimalno dostatnih prihoda za život. Zagovornici univerzalnog temeljnog dohotka, osim utjecaja na povećanje ekonomskog blagostanja korisnika, ističu i pozitivne bihevioralne aspekte njegovog uvođenja, dok protivnici ističu izdašnost takve mjere i njen pritisak na fiskalnu politiku, odnosno državni proračun. Potreba za empirijskim dokazima utjecaja uvođenja ove kontroverzne socijalne mjere potaknula je provedbe eksperimenata u raznim zemljama, a najčešće u obliku mjesečnih davanja dijelu nezaposlenih građana u određenom periodu.

Cilj rada je prezentirati i proučiti sve aspekte univerzalnog temeljnog dohotka, od njegovog povijesnog razvitka do zaključaka dobivenih eksperimentalnim studijama, kao i još uvijek upitne dugoročne posljedice na ponašanje pojedinaca, ekonomski rast i nacionalno gospodarstvo.

1.2 Izvori i metode prikupljenih podataka

U radu su korišteni sekundarni izvori podataka, odnosno pretpostavke prikupljene iz domaće i strane znanstvene i stručne literature. Metode korištene u ovome radu jesu metoda analize i sinteze, metoda indukcije i dedukcije te metode deskripcije, klasifikacije, kompilacije, dokazivanja i komparacije.

1.3 Struktura i sadržaj rada

Sadržaj rada podijeljen je u pet cjelina. U prvom dijelu, uvodu, navedeni su predmet i cilj rada, izvori i metode prikupljanja podataka te je objašnjena struktura rada. U drugom poglavlju promatra se povijesni razvitak koncepta univerzalnog temeljnog dohotka, od ideje humanista 16. stoljeća za potrebom zajamčenog minimalnog dohotka, do modernih teorijskih koncepata i bihevioralnih posljedica uvođenja univerzalnog temeljnog dohotka. U središnjem dijelu rada prikazane su eksperimentalne studije provedene u nekoliko zemalja te njihovi zaključci. U četvrtom poglavlju analizirane su fiskalne implikacije univerzalnog temeljnog dohotka i razmatranja stručnjaka, kao i pretpostavke njegova uvođenja u Republici Hrvatskoj. Na kraju, u zaključku, predstavljene su glavni nalazi provedenog istraživanja.

2. POJMOVNO ODREĐENJE UNIVERZALNOG TEMELJNOG DOHOTKA

2.1 Minimalni dohodak

Univerzalni temeljni dohodak zaživio je kao ideja sredinom 19. stoljeća, a svoje začetke nalazi u sustavu minimalnog dohotka, osmišljenog od strane španjolskog humanista i filozofa, Johanna Ludovicusa Vivesa, a koji je populariziran u “*Utopiji*”, poznatoj satiri i fantastičnoj fikciji Thomasa Morea iz 1516. godine.¹ U njoj More opisuje stanje u gradu Antverpu zagušenog krađama i kriminalstvom protiv kojih se lokalne vlasti bore osuđivanjem kriminalaca na smrtnu kaznu. Objašnjava kako ne postoji kazna koja će spriječiti ljude da krađu, ako to predstavlja jedini način da dođu do hrane. Stoga, predlaže drugačiji način borbe, uvođenje tzv. minimalnog dohotka kojime će se svima osigurati osnovne egzistencijalne potrebe i demotivirati kriminalne radnje:

“Ova metoda ophođenja prema lopovima nepravedna je i nepoželjna. Kao kazna je suviše stroga, a kao protulijek prilično neučinkovita. Sitna krađa nije dovoljno loša da bi zaslužila smrtnu kaznu. A nijedna kazna na svijetu neće zaustaviti ljude da krađu ukoliko to predstavlja jedini način da dođu do hrane. U tom pogledu, i vi Englezi, kao i većina drugih nacija, podsjećate me na one nesposobne učitelje koji učenike više vole izbatinati štapom nego podučiti. Umjesto da se izvrše ove grozne kazne, bilo bi mnogo smislenije da se svima osiguraju potrebna sredstva za život, tako da nitko nije primoran postati, najprije lopov, a zatim i leš.”²

Međutim, pravim začetnikom i ocem ideje minimalnog dohotka smatra se ranije spomenuti Johannes Ludovicus Vives, koji je 10 godina kasnije razradio plan i argumentaciju njegove primjene koje je, u obliku memoara, uputio gradonačelniku Brugesu pod naslovom “*De Subventionem Pauperum*”. U svome planu, zalaže se za državnu pomoć siromašnima jer smatra da nitko, neovisno o osobnim okolnostima, nije zaslužio umrijeti od gladi:

---

¹ Birnbaum S. i Widerquist K. (2019) *History of basic income* [online]. Basic Income Earth Network. Dostupno na: <https://basicincome.org/basic-income/history/> [11. kolovoza 2019.]

² More T. (1963) *Utopia*. Harmondsworth: Penguin Classics

“Čak i onima koji su svoje bogatstvo rasipali razuzdanim stilom života - kockanjem, bludničanjem i pretjeranim luksuzom - treba dati hranu, jer niti jedan čovjek ne bi trebao umrijeti od gladi.”³

Suprotno teoriji univerzalnosti, Vives postavlja uvjet za dobivanje novčane pomoći kojim naglašava kako ga siromah mora zaslužiti spremnošću i voljom za rad, kao što i odbacuje tezu dodjele minimalnog dohotka prije nego što se potreba za njegovim dodjeljivanjem zaista i pojavi. Ipak, s univerzalnim temeljnim dohotkom povezuje ga misao da je država dužna osigurati svojim državljanima minimalno potrebna sredstva za preživljavanje i, čak štoviše, da bi upravo ta funkcija trebala biti vitalna funkcija državnih vlasti i zakonodavaca.⁴

Dva stoljeća poslije, 1795. godine, ideju je ponovno oživio američko-britanski filozof i književnik Thomas Paine govoreći kako su tadašnji ljudski izumi veliko postignuće, međutim pogubni za ljude čije poslove zamjenjuju, naročito naglašavajući utjecaje novih i modernijih načina uzgoja:

“Uzgoj je zasigurno jedno od najvećih prirodnih poboljšanja koje je čovjek ikada izumio. Stvorio je zemlji desetostruku vrijednost. Međutim, zemljišni monopol koji je nastao skupa s njime, proizveo je najveće zlo. Više od polovici stanovnika svakog naroda oduzeo je njihovo prirodno nasljeđe, a da im nije osigurao vrijednost deseterostruko veću negoli su imali, a kao što je to i trebao učiniti, i tako stvorio vrstu siromaštva i bijede koja prije nije postojala.”⁵

Stoga je Paine predložio da se svakome pojedincu po navršetku 21. godine starosti počne dodjeljivati tzv. “zemaljska najamnina” (eng. “*groundrent*”) u iznosu od 15£, a po navršetku 50 godina starosti nastavi isplaćivati u iznosu od 10£.⁶

---

³ Tobriner A. (1998) *On the Assistance to the Poor*. Toronto & London: University of Toronto Press

⁴ Birnbaum S. i Widerquist K. (2019) *History of basic income* [online]. Basic Income Earth Network. Dostupno na: <https://basicincome.org/basic-income/history/> [11. kolovoza 2019.]

⁵ Paine T. (1999) *Agrairan Justice* [online] Dostupno na: <http://piketty.pse.ens.fr/files/Paine1795.pdf> [03. kolovoza 2019.]

⁶ Floyd D. (2019) *The Long, Weird History of Basic Income – And Why It’s Back* [online]. Investopedia. Dostupno na: <https://www.investopedia.com/news/history-of-universal-basic-income/> [04. kolovoza 2019.]

2.2 Koncept univerzalnog temeljnog dohotka u 19.stoljeću

Ideju univerzalnog temeljnog dohotka u 19. stoljeću zastupali su francuski utopijski socijalisti Joseph Charlier i John Stuart Mill. Charlier 1848. godine u svojoj knjizi *“Solution du problème social ou constitution humanitaire”* opisuje i uspoređuje pravo na vlasništvo nad zemljom s pravom na temeljni dohodak zbog čega se zalaže za sistem u kojemu će se svakome građanu kvartalno ili mjesečno bezuvjetno isplaćivati određeni novčani iznos određen od strane reprezentativnog nacionalnog tijela, a utvrđenog na temelju ukupne vrijednosti najmova svih nekretnina odnosno zemljišta. U knjizi *“La Question sociale résolue, précédée du testament philosophique d’un penseur”* razrađuje svoj koncept i naziva ga *“dividende territoriale”* koji se danas smatra jednom od najranijih ideja za uvođenjem univerzalnog temeljnog dohotka.⁷

Nekoliko godina kasnije, u svojoj knjizi *“Principles of Political Economy”*, jedan od najutjecajnijih mislilaca svoga doba, John Stuart Mill predlaže uvođenje univerzalnog temeljnog dohotka financiranog iz prikupljenog poreza na zemlju:

*“Prilikom distribucije, potrebno je prvo izdvojiti određeni minimum za uzdržavanje svakog člana zajednice, bez obzira na to je li on radno sposoban ili ne. Ostatak se dijeli, u prethodno utvrđenim omjerima, između tri elementa - rada, kapitala i talenta.”*⁸

Abraham Lincoln još je jedan od utjecajnih pojedinaca koji se zalagao za uvođenje mjera nalik onoj univerzalnog temeljnog dohotka. 1862. godine aktom naziva *„National Homestead Act“* izborio se za ustupanje 160 jutara zemlje svakome pojedincu „glavi obitelji“ s navršenom 21. godinom života nadalje, a koji se obveže boraviti na tome posjedu, kao i kultivirati zemlju u periodu od najmanje 5 godina te je rezultat bio uspostavljanje gotovo 720.000 farmi.⁹

---

⁷ Birnbaum S. i Widerquist K. (2019) *History of basic income* [online]. Basic Income Earth Network. Dostupno na: <https://basicincome.org/basic-income/history/> [10. kolovoza 2019.]

⁸ J.S. Mill (1987) *Principles of Political Economy*. 2.izd. New York: Augustus Kelley

⁹ Shafarman S. (2017) *A Brief History of Basic Income Ideas* [online]. Unconditional Basic Income Europe. Dostupno na: <https://ubi-europe.net/ubi/brief-history-basic-income-ideas/> [10. kolovoza 2019.]

2.3 Koncept univerzalnog temeljnog dohotka u 20.stoljeću

Iako koncept univerzalnog temeljnog dohotka datira još iz vremena humanista iz 16. stoljeća, 20. stoljeće jest stoljeće njegove popularizacije, a obilježeno je zalaganjem za njegovu implementaciju od strane američke političke ljevice. Prijedlog uvođenja minimalnog dohotka u iznosu između 2.000\$ i 2.500\$ dao je 1934. godine senator Louisiane, Huey Long. Međutim 20-ak godina kasnije, politički ekonomist G.D.H. Cole daje nacrt prijedloga uvođenja tzv. „socijalne dividende“, a 1953. godine prvi koristi termin „temeljni dohodak“.¹⁰

Bivajući predmetom mnogih rasprava, u 20. stoljeću javlja se potreba definiranja svojstava i fundamentalnih sistema na kojima se univerzalni temeljni dohodak mora zasnivati. Iako su njegove definicije među autorima vrlo heterogene, što će se pokazati i u njihovoj praktičnoj primjeni u provedenim eksperimentalnim programima prikazanim u trećem poglavlju rada, njegova karakterizacija može se objediniti i sažeti na tri glavna obilježja – univerzalnost, individualnost i bezuvjetnost.¹¹

Univerzalnost označava njegovu dostupnost čitavoj populaciji, no često se javlja problematika koliko bi on univerzalan uistinu trebao biti.¹² Naravno, teoretski odgovor bio bi „u potpunosti“. Međutim, kao što će biti prikazano u nastavku rada, zemlje koje su u bližoj ili daljoj povijesti uvele neku vrstu eksperimentalnog programa, odlučile su se na neki način dijelu ili većini stanovništva ograničiti njegovo korištenje, a najčešće se to odnosilo na status zaposlenosti. Žustre rasprave vode se i po pitanju bi li se univerzalni temeljni dohodak trebao ograničiti samo na građane određene države time izostavljajući ostale rezidente. Stoga se u ovome radu koncept univerzalnosti neće promatrati u njegovom strogom i potpunom obliku, već će se dopustiti pretpostavka da će zemlje koje su u „pilot“ programima regulirale opseg njegova korištenja postepeno proširivati ograničenja sve dok se u potpunosti ne dostigne definicija principa univerzalnosti.

---

¹⁰ Birnbaum S. i Widerquist K. (2019) *History of basic income* [online]. Basic Income Earth Network. Dostupno na: <https://basicincome.org/basic-income/history/> [10. kolovoza 2019.]

¹¹ De Wispelaere J. i Stirton L. (2004) *The Many Faces of Universal Basic Income* [online]. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/227585737_The_Many_Faces_of_Universal_Basic_Income [30. srpnja 2019.]

¹² Ibid.

Drugo obilježje, individualnost, podrazumijeva dodjeljivanje univerzalnog temeljnog dohotka pojedincima, a ne kućanstvima jer se smatra u potpunosti individualnim pravom čovjeka.¹³

Na kraju, bezuvjetnost obilježava nepostojeće uvjete njegova dodjeljivanja korisnicima, primjerice ne smije sadržavati kriterije poput visine osobnog dohotka, godina staža ili slično.¹⁴

Svoju rastuću popularnost u 20. stoljeću može pridonijeti, ne samo američkoj ljevičarskoj političkoj sceni, već i početku sve većih tehnoloških postignuća i digitalizacije.¹⁵

Digitalizacija, iako donosi probitke u mnogim područjima ostvarenjima poput automatizacije i robotizacije, postavlja izazov za razna pitanja ekonomske naravi poput lake zamjenjivosti čovjeka u određenim djelatnostima i industrijama. Obeshrabrujući su podaci procijenjene stope zamjenjivosti poslova za prosječnu OECD zemlju koja iznosi oko 9% i stoga je od iznimne socio-ekonomske važnosti iznaći dugoročno isplativo i fiskalno održivo rješenje kako bi se spriječile negativne posljedice takvog utjecaja.¹⁶

S druge strane, postoji određena doza optimizma vezana uz pitanje digitalizacije jer se u prošlosti pokazalo kako u većoj mjeri stvara poslove i nova radna mjesta nego što ih supstituira strojevima. Svejedno, prema pojedincima na koje bi takve promjene imale negativan utjecaj potrebno je usmjeriti mjere socijalne politike kako bi se izbjeglo stvaranje većih neravnoteža na tržištu rada. Pod takvim neravnotežama podrazumijeva se sve veća polarizacija poslova po zahtijevanom znanju i vještinama, a zbog čega se stvaraju i sve veće nejednakosti u razinama ostvarenih dohotka budući da digitalizacijom uglavnom nestaje potreba za manje plaćenim poslovima s potrebnim nižim stupnjevima znanja i obrazovanja.¹⁷

---

¹³ De Wispelaere J. i Stirton L. (2004) *The Many Faces of Universal Basic Income* [online]. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/227585737_The_Many_Faces_of_Universal_Basic_Income [30. srpnja 2019.]

¹⁴ Ibid.

¹⁵ UNDP China Office(2017) *Universal Basic Income: A Working Paper: A Policy Option for China beyond 2020?* [online]. Dostupno na: <https://www.undp.org/content/dam/china/docs/Publications/UNDP-CH-Universal%20Basic%20Income%20A%20Working%20Paper.pdf> [25. srpnja 2019.]

¹⁶ Ibid.

¹⁷ De Wispelaere J. i Stirton L. (2004) *The Many Faces of Universal Basic Income* [online]. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/227585737_The_Many_Faces_of_Universal_Basic_Income [30. srpnja 2019.]

Zbog navedenog, analiza potencijalnih utjecaja implementacije mjere univerzalnog temeljnog dohotka došla je u središte političkih i ekonomskih debata 20. stoljeća, a nastavlja biti aktualna i danas.

2.4 Bihevioralni aspekti uvođenja univerzalnog temeljnog dohotka

Iako ponajprije mjera ekonomskog značaja, univerzalni temeljni dohodak neupitno stvara i značajne bihevioralne utjecaje na svoje korisnike koja će se navesti i obrazložiti u ovome, a dokazati u idućem poglavlju.

Logičan je utjecaj univerzalnog temeljnog dohotka na povećanje financijske stabilnosti pojedinaca i kućanstava, a što za pozitivnu posljedicu stvara i veći osjećaj zadovoljstva i optimizma, kao i smanjenje razina stresa i nesigurnosti.

Ovisno o području i intenzitetu implementacije, univerzalni temeljni dohodak može djelovati na smanjenje stopa sitnih krađa i kriminaliteta, međutim upitan je, iako vjerojatno vrlo mali ili nepostojeći, utjecaj na promjenu količine konzumacije alkohola i opojnih sredstava.¹⁸

Također, bitan je njegov utjecaj na potencijalne promjene razina volje i želje za radom, kao i promjene ostvarenog stupnja obrazovanja.

Postoje i određeni utjecaji na razine povjerenja u državne institucije i ostala tijela, razine samouvjerenosti u mogućnosti pronalaska posla, ali i samoprocijenjene razine psihičkog i fizičkog zdravlja.¹⁹

---

¹⁸ De Wispelaere J. i Stirton L. (2004) *The Many Faces of Universal Basic Income* [online]. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/227585737_The_Many_Faces_of_Universal_Basic_Income [30. srpnja 2019.]

¹⁹ Ibid.

3. ANALIZA PRIMJENJIVOSTI UNIVERZALNOG TEMELJNOG DOHOTKA

Aktualizacijom ideje univerzalnog temeljnog dohotka, raste i znatiželja zakonodavaca raznih zemalja za njegovim stvarnim učincima zbog čega se u novijoj povijesti bilježi sve veći broj i veći opseg provedenih eksperimentalnih programa. Na Slici 1 prikazan je pregled provedenih programa implemetacije univerzalnog temeljnog dohotka u svijetu, a od kojih će se najznačajniji prezentirati u nastavku.

Slika 1. Prikaz provedenih eksperimentalnih programa implementacije univerzalnog temeljnog dohotka u svijetu

Izvor: https://www.business-standard.com/article/international/universal-basic-income-is-the-world-ready-117011100068_1.html

3.1 Sjeverna Amerika

3.1.1 Eksperimentalne studije u Sjedinjenim Američkim Državama

Sjedinjene Američke Države primjer su zemlje koja se sredinom i krajem prošlog tisućljeća našla pod valom kritika radi nedostatnog sustava socijalne pomoći i brige države o siromašnima zbog čega se 60-ih i 70-ih godina rađa potreba za redefiniranjem sistema i uvođenjem novih mjera socijalne politike. Mnogi su stručnjaci smatrali da je odgovarajuće rješenje uvođenje negativnog poreza na dohodak, oblika kod kojeg se kod poreznih obveznika ispod određene razine dohotka ne ubire porez te ih država subvencionira definiranom novčanom pomoći na mjesečnoj bazi. Naravno, takva ideja imala je i mnogo protivnika koji su kritizirali potencijalan negativan utjecaj mjere na želju za radom pojedinaca, kao i njenu fiskalnu izdašnost i teret koji će staviti na porezni sustav. Odlučeno je, stoga, provesti četiri eksperimenta kroz četiri američke države kojima će se istražiti utjecaji negativnog poreza na dohodak u vidu učinaka na ponudu rada, obiteljsku stabilnost, razinu potrošnje i popratne probleme ili poboljšanja.²⁰ Zbog svoje bliske povezanosti i identične prirode koju dijeli s univerzalnim temeljnim dohotkom, rezultati eksperimentalne studije implementacije negativnog poreza na dohodak prikazat će se u nastavku rada.

Prvi eksperiment održan je u New Jerseyju i Pennsylvaniji u razdoblju od 1968. do 1972. godine s uzorkom od 1,357 kućanstava koja su se sastojala od parova s niskim primanjima. Eksperiment u Iowi i Sjevernoj Karolini proveden je na uzorku od 809 obitelji s niskim primanjima iz ruralnih područja, a trajao je od 1969. do 1973. godine. Treći eksperiment održan u Garyju u Indijani od 1971. do 1974. godine sastojao se od 1,780 afro-američkih kućanstava od kojih je u 59% kućanstvo vodila žena koja živi sama. Zadnji i najveći eksperiment proveden je na uzorku od 4,800 kućanstava u Seattleu i Denveru od 1971. do 1982. godine.²¹

Rezultati eksperimenata objavljeni su 1986. godine u publikaciji „*Lessons from the Income Maintenance Experiments*” financiranoj od strane institucija Federal Reserve Bank i The Brookings Institution. U publikaciji je promatrano nekoliko varijabli od kojih je od najvećeg

---

²⁰ Munnell A. (1987) *Lessons from the income maintenance experiments: an overview*. Boston: Federal Reserve Bank of Boston

²¹ Ibid.

ekonomskog značaja varijabla ponude rada. Uočen je utjecaj na njeno blago smanjenje među pojedincima kojima je dodijeljen negativni porez na dohodak, od čega su najveće promjene zapažene kod žena koje su u prosjeku smanjile ponudu rada za 17%, dok je kod muškaraca prosječno smanjenje iznosilo oko 7%. Zanimljivo, najveća smanjenja zabilježena su u eksperimentu Seattle-Denver u kojemu su pojedincima dodijeljeni najviši novčani iznosi.²²

Međutim, važno je napomenuti kako su ovi rezultati u određenoj mjeri precijenjeni iz razloga što su pojedinci, kako bi im bile dodijeljene veće beneficije, prijavljivali svoju zaradu u manjim iznosima nego što je ona zaista bila. S druge strane, moguće je i da su rezultati u određenoj mjeri podcijenjeni jer se pretpostavlja da eksperimenti kratkog trajanja poput ovih daju blaže rezultate od onih koji bi bili dobiveni uvođenjem ekvivalentnog dugoročnog programa.²³

Svejedno, prihvaćena je pretpostavka da uvođenje garantiranih beneficija smanjuje želju i spremnost za rad, a time i sveukupnu ponudu rada.²⁴

Iduća promatrana varijabla, ujedno i najkontroverznija zbog neočekivanih pronalazaka studije iz 1983. godine, bila je obiteljska i bračna stabilnost. Radi se o studiji Groenevelde, Hannana i Tume koji su u publikaciji *“The Effects of Negative Income Tax Programs on Marital Dissolution”* predstavili zaključke koji su iznenadili znanstvenu zajednicu. Naime, promatrajući kućanstva iz Seattle-Denver eksperimenta zaključili su kako je negativan porez na dohodak utjecao na povećanje stope razvoda brakova za 40 do 60%.²⁵ Naravno, logično bi bilo da veća financijska stabilnost u kućanstvima potiče i veću obiteljsku i bračnu stabilnost. Upravo su zato Glen Cain i Douglas Wissoker odlučili napraviti modificiranu studiju Seattle-Denver eksperimenta kako bi opovrgnuli rezultate iz 1983. godine. Kako bi dobili preciznije rezultate, iz razmatranja su izbacili parove s djecom, uključili informacije o promjenama bračne stabilnosti nakon trajanja eksperimenta te su uključili podatke svih 5 godina Seattle-Denver eksperimenta za razliku od studije iz 1983. godine koja je razmatrala samo prve 3 godine. S takvim alternativnim pristupom Cain i Wissoker prikazali su kako je utjecaj na bračnu stabilnost malen i

---

²² Munnell A. (1987) *Lessons from the income maintenance experiments: an overview*. Boston: Federal Reserve Bank of Boston

²³ Ibid.

²⁴ Ibid.

²⁵ Groeneveld L. et al. (1980) *The Effects of Negative Income Tax Programs on Marital Dissolution*. The Journal of Human Resources, 15(4), str. 654-674. Dostupno na: https://www.jstor.org/stable/145406?seq=1#page_scan_tab_contents [30. srpnja 2019.]

nekonzistentan. Kada se promatraju bjelačka i latino-američka kućanstva razlika je beznačajna, dok je jedino kod afro-američkih obitelji utjecaj destabilizirajući. Sveukupno, Cane i Wissoker tvrdili su kako je istraživanje iz 1983. godine nepotpuno i neprecizno te da kratkoročni eksperimenti ne mogu polučiti točne rezultate.²⁶

Međutim, Michael Hannan i Nancy Tuma, dvoje od troje autora publikacije “*The Effects of Negative Income Tax Programs on Marital Dissolution*”, naglasili su kako je Caneov i Wissokerov zaključak o povećanju stope razvoda u bijelačkim kućanstvima za 17% i crnačkih za 31% vrlo značajan. U novoj, ažuriranoj publikaciji “*A Reassessment of the Effect of Income Maintenance on Marital Dissolution in the Seattle-Denver Experiment*”, kritizirali su Caneov i Wissokerov alternativni pristup kojime su iz istraživanja isključili parove s djecom objašnjavajući kako je moralna dužnost statističara analizirati sve dostupne podatke, kao i činjenicu što nisu prikazali dio podataka koji imaju najveću statističku važnost, a tiču se kombiniranih podataka s eksperimentom iz New Jerseyja.²⁷

Uzimajući sve u obzir, moguće je zaključiti da mjera negativnog poreza na dohodak ne djeluje stabilizirajuće na okolnosti u kućanstvima. Najprihvaćenija pretpostavka za takav utjecaj je učinak viših primanja na razmišljanje žena kako sada imaju izbor i mogućnost otići iz loših brakova, međutim u kojoj je točno mjeri ona destabilizirajuća nije sigurno govoriti zbog malih uzoraka na kojima je proveden eksperiment i njegova kratkog trajanja.²⁸

Sljedeća promatrana varijabla jest utjecaj negativnog poreza na potrošnju i investicije, naročito one koje se tiču izdataka za stanovanje i obrazovanje. Mnogi su kritičari negativnog poreza na dohodak smatrali kako će povećanje prihoda utjecati na povećanje potrošnje luksuznih i ilegalnih dobara poput skupocjenih automobila i droge. Međutim, dokazano je da je potrošnja, kao i

---

²⁶ Cain, G. i Wissoker D. (1990) *A Reanalysis of Marital Stability in the Seattle-Denver Income-Maintenance Experiment*. American Journal of Sociology, 95(5), str. 1235-1269. Dostupno na: https://www.jstor.org/stable/2780516?seq=1#page_scan_tab_contents [31. srpnja 2019.]

²⁷ Hannan M. i Tuma N. (1990) *A Reassessment of the Effect of Income Maintenance on Marital Dissolution in the Seattle-Denver Experiment*. American Journal of Sociology, 95(5), str. 1270-1298. Dostupno na: https://www.jstor.org/stable/2780517?seq=1#page_scan_tab_contents [31. srpnja 2019.]

²⁸ Munnell A. (1987) *Lessons from the income maintenance experiments: an overview*. Boston: Federal Reserve Bank of Boston

očekivano, umjereno povećana, ali je njen uzorak ostao nepromijenjen u odnosu na potrošnju kućanstava prije dodijeljenih subvencija.²⁹

Kategorija potrošnje koja se nije naročito promijenila veže se uz potrošnju za stanovanje. Iako je procijenjena dohodovna elastičnost u pogledu stambene potrošnje oko 1, u eksperimentu se pokazalo da je povećanje primitaka za 1 dolar uzrokovalo povećanje stambene potrošnje za tek oko 0,2 do 0,3 dolara.³⁰

S druge strane, utjecaj na obrazovanje bio je nešto značajniji jer se pohađanje škola povećalo u tolikoj mjeri da je u potpunosti kompenziralo smanjenje u ponudi rada kod mladih osoba. Naime, garantirana mjesečna primanja smanjila su oportunitetni trošak izostanka rada te potaknule pojedince na osobno obrazovno unapređenje.³¹

Što se tiče fizičkog i psihičkog zdravlja, čini se da direktne novčane subvencije nemaju nikakav značaj na njihovo poboljšanje zbog čega se za njihovo unapređenje preporučaju namjenske državne subvencije.³²

Zaključno, eksperimenti su omogućili određene napretke u procesu definiranja mjera i politika socijalne pomoći, najviše u pogledu sada poznatih očekivanih utjecaja na ponudu rada za koje je prihvaćena teza kako se dodjeljivanjem “nezarađenog” dohotka ta ponuda u maloj, ali dovoljno značajnoj mjeri smanjuje.³³

3.1.2 Eksperimentalna studija „Minicome“ u Kanadi

Zadržavajući se na američkom kontinetu, sljedeći je pregled rezultata iz eksperimenta naziva „Minicome“ provedenog u gradu Dauphin u kanadskoj provinciji Manitobi u razdoblju od 1974. do 1978. godine. Program je obuhvaćao proračun od 17 milijuna kanadskih dolara koji su podijeljeni u obliku GAI – „*guaranteed annual income*“, a u programu je mogla sudjelovati bilo koja obitelj iz ruralnog dijela Dauphina. Obitelj bez prihoda iz drugih izvora dobila je novčanu

---

²⁹ Munnell A. (1987) *Lessons from the income maintenance experiments: an overview*. Boston: Federal Reserve Bank of Boston

³⁰ Ibid.

³¹ Ibid.

³² Ibid.

³³ Ibid.

vrijednost u iznosu od 60% kanadskog „*low-income cut-off-a*“ što predstavlja vrijednost koju obitelj potroši na smještaj, hranu i odjeću u jednoj godini. Svaki dolar koji obitelj dobije iz drugih izvora, poput socijalne pomoći, smanjio bi iznos GAI-a za 50 centi. Dakle, obitelji koje nisu ispunjavale uvjete za neke od programa socijalne pomoći, ostvarile bi najveći boljitak pomoću eksperimenta, naročito stariji, niža radna klasa i nezaposleni muškarci.³⁴

Velike je promjene eksperiment pokazao u kategoriji obrazovanja gdje je veći broj učenika 11-ih razreda, koji su sudjelovali u eksperimentu, nastavljalo svoje obrazovanje u 12. razredu od svojih vršnjaka koji nisu bili dio eksperimenta, uključujući one iz ruralnih, kao i one iz urbanih područja. Nastavak obrazovanja kod te je grupe, kao i kod mladih majki, utjecao na blago obeshrabrenje od rada i smanjene njegove ponude. Međutim, kod svih drugih grupa sudionika nije pronađena nikakva promjena u stopama ponude rada.³⁵

Značajne su bile i posljedice eksperimenta na situaciju u zdravlju. Zabilježen je znatno manji broj hospitalizacija sudionika eksperimenta u razdoblju od 4 godine koje je eksperiment pokrivaio, za razliku od kontrolne grupe kod koje se stopa hospitalizacija nije mijenjala. Također, nakon završetka eksperimenta razlika u stopama hospitalizacije između sudionika eksperimenta i kontrolne grupe nije se mijenjala iz čega se da izvesti zaključak da je 4-ogodišnji dotok novca ostavio dugoročno dobre posljedice.³⁶

Sljedeća varijabla na koju je Minicome imao utjecaja je stopa posjeta i stupanja u kontakt s liječnikom. Za razliku od stope hospitalizacije, posjete liječniku pacijenti obavljaju samoinicijativno i stoga predstavljaju subjektivniju mjeru njihove zdravstvene situacije. Takvi

---

³⁴ Forget E. (2011) *The Town With No Poverty: Using Health Administration Data to Revisit Outcomes of a Canadian Guaranteed Annual Income Field Experiment*. Manitoba: University of Manitoba [online]. Dostupno na: <https://web.archive.org/web/20170126003728/http://public.econ.duke.edu/~erw/197/forget-cea%20%282%29.pdf> [29. srpnja 2019.]

³⁵ Leslie K. (2017) Ontario's Basic Income Experiment Coming This Fall. *Huffpost* [online]. Dostupno na: https://www.huffingtonpost.ca/2016/03/13/ontario-will-test-idea-of-a-guaranteed-minimum-income-to-ease-poverty_n_9451076.html?guce_referrer=aHR0cHM6Ly9lbi53aWtpcGVkaWEub3JnLw&guce_referrer_sig=AQAAAJfFXXLaJVDCMIGnjSMo1KqVft4SBuW4H6pRze7bEOO_A9SRwk3D5xpTDO2MbBEc5yl4bYClgE8CIGdbgcg3d5ByVLVSLPxHphZZN9cdPCYIHjeq4GFV9JVXoUpQBavm41H9Tm-Vd5VWSRp0UtSaUxUIUN6agF5AvKwmcBY3u_f&guccounter=2 [29. srpnja 2019.]

³⁶ Ibid.

kontakti su, kao i razina hospitalizacija, smanjeni kod grupe sudionika u usporedbi s kontrolnom grupom.³⁷

Za razliku od Seattle-Denver eksperimenta, nije nađena nikakva povezanost s većim stopama razvoda brakova ili njegovom nestabilnošću.³⁸

Zaključno, Minicome je dao mjerljive pozitivne rezultate u razdoblju od 4 godine u koje je proveden na području obrazovanja i zdravlja, a nije značajno utjecao na smanjenje ponude rada.

3.1.3 Eksperimentalna studija „The Great Smoky Mountains Study of Youth“

Prije više od 20 godina u Sjevernoj Karolini započeta je longitudinalna studija karakteristika i ponašanja 1,420 djece iz obitelji s niskim primanjima. Međutim, kako je tijekom trajanja studije na tome području izgrađen casino, a obitelji su bile dio Cherokee Indijanaca, otprilike četvrtina obitelji iz toga područja počela je dobivati dio zarada casina što im je povećalo godišnja primanja za oko 4,000 dolara, odnosno za oko 20%. Taj je iznenadni dodatak uzrokovao još jedan potencijalni eksperiment i to onaj utjecaja GAI-a na djecu iz tih obitelji.³⁹

Eksperiment je dao značajne uvide u promjene ponašanja promatrane djece kod kojih su se smanjile stope bihevioralnih i emocionalnih poremećaja, a do većeg izražaja su dolazile karakteristike savjesnosti s čijim su nedostatkom povezani poremećaji otežane pažnje, te ugodnosti povezane s bliskošću s ljudima i voljom za timski rad. Najviše pozitivnih promjena opaženo je kod djece iz najsiromašnijih obitelji, a poboljšali su se i njihovi odnosi s roditeljima

---

³⁷ Forget E. (2011) *The Town With No Poverty: Using Health Administration Data to Revisit Outcomes of a Canadian Guaranteed Annual Income Field Experiment*. Manitoba: University of Manitoba [online]. Dostupno na: <https://web.archive.org/web/20170126003728/http://public.econ.duke.edu/~erw/197/forget- cea%20%282%29.pdf> [29. srpnja 2019.]

³⁸ Leslie K. (2017) Ontario's Basic Income Experiment Coming This Fall. *Huffpost* [online]. Dostupno na: https://www.huffingtonpost.ca/2016/03/13/ontario-will-test-idea-of-a-guaranteed-minimum-income-to-ease-poverty_n_9451076.html?guce_referrer=aHR0cHM6Ly9lbi53aWtpcGVkaWEub3JnLw&guce_referrer_sig=AQAAAJfFXXLaJVDCMIGnjSMo1KqVfT4SBuW4H6pRze7bEOO_A9SRwk3D5xpTDO2MbBEc5yI4bYCIgE8CIGdbgcg3d5ByVLVSLPxHphZZN9cdPCYIHjeq4GFV9JVXoUpQBavm41H9Tm-Vd5VWSRp0UtSaUxUIUN6agF5AvKwmcBY3u_f&guccounter=2 [29. srpnja 2019.]

³⁹ Ferdman R. (2015) The Remarkable thing that happens to poor kids when you give their parents a little money. *The Washington Post* [online]. Dostupno na: <https://www.washingtonpost.com/news/wonk/wp/2015/10/08/the-remarkable-ways-a-little-money-can-change-a-childs-personality-for-life/> [30. srpnja 2019.]

kao i bračni odnosi roditelja što je potvrdilo mišljenja mnogih psihologa da, kako bi se pomoglo djeci, prvo se mora pomoći roditeljima.⁴⁰

Količina novca koju su obitelji dobivale nije bila dovoljna za drastične promjene u životima obitelji poput one da roditelji daju otkaz, međutim, bila je dovoljna da rastereti svakodnevnu potrošnju za hranu i rashode za stanovanje što se pokazalo kao vrlo snažan alat za poboljšanje odnosa u obitelji, kao i unapređenje bihevioralnih karakteristika djece.⁴¹

3.2 Afrika

3.2.1 Eksperimentalna studija u Namibiji

S početkom u 2008. godini u namibijskom naselju Otjivero – Omitara odlučeno je svim stanovnicima mlađima od 60 godina uplaćivati 100 dolara mjesečno u svrhu provedbe eksperimenta kojim će se istražiti utjecaj pravog bezuvjetnog, odnosno univerzalnog temeljnog dohotka, naziva „Big Income Grant eksperiment“ (BIG).⁴²

Rezultati nakon dvije godine provođenja eksperimenta pokazali su povećanje ekonomske aktivnosti s 44% na 55% kod stanovnika iznad 15 godina. BIG je omogućio mnogima započinjanje vlastitih obrta i poduzetničkih aktivnosti, a osnažio je i lokalno tržište zbog povećanja kupovne moći i s time potrošnje stanovništva.⁴³

Uočen je i značaj utjecaj na drastično smanjenje pothranjenosti u djece. Rezultati pokazuju kako se ono reduciralo s početnih 42% pothranjene djece u studenom 2007. godine, na 17% u lipnju 2008. te 10% u studenom 2008. godine.⁴⁴

Pozitivan pomak bio je izmjeren i u obrazovanju koje je prije uvođenja BIG-a patilo od vrlo niskih stopa pohađanja nastave s čak polovicom đaka koji ju nisu redovito pohađali, kao i

---

⁴⁰ Ibid.

⁴¹ Ferdman R. (2015) The Remarkable thing that happens to poor kids when you give their parents a little money. *The Washington Post* [online]. Dostupno na: <https://www.washingtonpost.com/news/wonk/wp/2015/10/08/the-remarkable-ways-a-little-money-can-change-a-childs-personality-for-life/> [30. srpnja 2019.]

⁴² Haarmann D. i Haarmann A. (2014) *Pilot Project* [online]. Dostupno na: http://www.bignam.org/BIG_pilot.html [30. srpnja 2019.]

⁴³ Ibid.

⁴⁴ Ibid.

visokih stopa odustajanja od školstva od otprilike 40%. Najčešći razlog tomu bila je nemogućnost roditelja da plaćaju školarinu svojoj djeci, a uvođenjem BIG-a brojke roditelja koji plaćaju školarinu podigao se na 90%, dok su se izostanci iz nastave, koji su bili oko 40% u studenom 2007., smanjili na 5% u lipnju 2008. te gotovo u potpunosti nestali s manje od 1% u studenom 2008. godine.⁴⁵

Dug kućanstava smanjio se s prosječnih 1,215 namibijskih dolara u studenom 2007. godine na 772 namibijska dolara u studenom 2008. godine, dok se štednja povećala uzrokujući povećanje vlasništva stoke i peradi. Zbog toga je krađa stoke pala za 43%, ostale krađe za 20% dok se sveukupni kriminal smanjio za 42%.⁴⁶

Međutim, kritika BIG programa odnosila se na povećanje stopa alkoholizma, zbog čega je postignut dogovor s lokalnim prodavačima da se alkoholna pića ne prodaju na dan dodjele dohodaka. Povećanje alkoholizma nikad nije bilo potvrđeno empirijskim rezultatima.⁴⁷

Dakako, najveći problem i kritika ovog programa bilo je njegovo financiranje. Trošak cijelog eksperimenta iznosio je između 1,2 i 1,6 milijardi namibijskih dolara godišnje što čini 2,2 do 3% namibijskog BDP-a. Ekonometrijske analize pokazuju da namibijski porezni kapacitet, odnosno sposobnost poreznih obveznika da podmiruju svoje porezne obveze, za 30% prelazi troškove BIG-a, što znači da Namibija ostvaruje uvjet za dovoljnim sredstvima za financiranje ovakvih pothvata.⁴⁸

3.2.2 Uganda

Eksperiment u Ugandi obuhvaćao je uzorak od 535 stanovnika između 15 i 35 godina starosti kojima je mjesečno dodjeljivanja vrijednost od 382 dolara kroz period od 4 godine.⁴⁹

---

⁴⁵ Haarmann D. i Haarmann A. (2014) *Pilot Project* [online]. Dostupno na: http://www.bignam.org/BIG_pilot.html [30. srpnja 2019.]

⁴⁶ Ibid.

⁴⁷ Ibid.

⁴⁸ Ibid.

⁴⁹ Blattman C. et al. (2014) Skilled Self-Employment in Developing Countries: Experimental Evidence from Uganda. *The Quarterly Journal of Economics* [online], 129 (2), str. 697–752. Dostupno na: <https://academic.oup.com/qje/article-abstract/129/2/697/1866610?redirectedFrom=fulltext> [03. kolovoza 2019.]

U odnosu na kontrolnu grupu radni sati povećali su se za 17%, zarada za 38%, a poslovna imovina za čak 57%. Pozitivne promjene osjetili su i oni koji nisu sudjelovali u eksperimentu jer se kod sudionika programa povećala želja za poduzetničkim aktivnostima zbog čega su počeli otvarati svoje obrte i poduzeća i zapošljavati radnu snagu. Efekti su snažije utjecali na žene nego na muškarce jer su one u početku programa bile siromašnije i manje privilegirane.⁵⁰

3.3 Azija

3.3.1 Eksperimentalna studija u Indiji

2010. godine u 20 sela unutar općine Madhya Pradesh u Indiji započeo je program gdje je 8000 stanovnika iz 8 sela dobivalo univerzalni temeljni dohodak, dok je ostalih 12 sela služilo kao kontrolna grupa. Kriteriji za dodjelu dohotka, kao i njegova predodređena namjena, nisu postojali stoga ga uistinu možemo definirati kao univerzalni dohodak, a vrijednost koja se dodjeljivala iznosila je 200 rupija mjesečno uz dodatnih 100 rupija koje su majke dobivale za djecu.⁵¹

Rezultati su pokazali stanovite pozitivne promjene u zajednicama u kojima je dodjeljivan UTD. Pohađanje nastave kod djece povećalo se tri puta, a njihove ocjene poboljšale su se u 68% slučajeva. Povećala se potrošnja na jaja, meso, ribu i zdravstvene usluge, kao i štednja koja se gotovo utrostručila u odnosu na kontrolnu grupu.⁵²

Osim toga, poboljšali su se i temeljni uvjeti dostojanstvenog života poput sanitarnih uvjeta. Oko 16% kućanstava modificiralo je i unaprijedilo svoje higijenske uvjete poput kupaonica u kući i

---

⁵⁰ Blattman C. et al. (2014) Skilled Self-Employment in Developing Countries: Experimental Evidence from Uganda. *The Quarterly Journal of Economics* [online], 129 (2), str. 697–752. Dostupno na:

<https://academic.oup.com/qje/article-abstract/129/2/697/1866610?redirectedFrom=fulltext> [03. kolovoza 2019.]

⁵¹ UNICEF, India Office (2014) *A Little More, How Much Is It: Piloting Basic Income Transfers in Madhya Pradesh, India* [online]. New Delhi: SEWA Bharat. Dostupno na:

http://unicef.in/Uploads/Publications/Resources/pub_doc83.pdf [05. kolovoza 2019.]

⁵² Fernandez B. (2013) Rupees in your pocket. *Le Monde diplomatique* [online]. Dostupno na:

<https://mondediplo.com/2013/05/04/income> [05. kolovoza 2019.]

dostupnosti pitke vode te ih je većina kao razlog navela upravo program univerzalnog temeljnog dohotka.⁵³

Značajna povećanja uočena su i u količini privatno držane imovine poput stoke i transportacijskih sredstava, primjerice u 8 promatranih sela kupljeno je 13 bicikala u periodu dodjeljivanja UTD-a za razliku od 2 kupljena bicikla u kontrolnoj grupi od 12 sela.⁵⁴

Kao i u Namibiji, značajno se smanjila pothranjenost dječjeg stanovništva, a to je smanjenje iznosilo oko 20 postotnih bodova u usporedbi s 10 postotnih bodova u kontrolnoj grupi, dok su ženska djeca u obje grupe doživjela najveća poboljšanja. Povećala se potrošnja nutritivno vrijedne hrane poput povrća, voća i ribe, a izostao je utjecaj na povećanje konzumacije alkohola.⁵⁵

Poboljšanja su uočena i u zdravstvenoj slici stanovnika za koju su se izjasnili kako se uvelike unaprijedila te je 66% ispitanika potvrdilo kako je razlog tomu univerzalni temeljni dohodak zbog kojeg su mogli priuštiti redovito uzimanje propisanih lijekova, 27% je unapređenje pripisalo redovitijoj i nutritivnijoj prehrani, dok je 16% ispitanika reklo da su dodatna mjesečna primanja utjecala na smanjenje razine stresa i nervoze. Također, stopa zaduživanja u svrhu opskrbe lijekovima i korištenja medicinskim uslugama bila je niža u eksperimentalnoj grupi gdje je iznosila oko 46%, dok je kontrolna grupa bilježila stopu od oko 55%.⁵⁶

Osim zdravlja, unapređenje je doživjelo i obrazovanje. Iz Tablice 1 vidljivo je kako je pri završetku programa srednju školu pohađalo 76% djece iz eksperimentalnih kućanstava, dok je ta brojka u kontrolnoj grupi iznosila oko 51%.⁵⁷

---

⁵³ UNICEF, India Office (2014) *A Little More, How Much Is It: Piloting Basic Income Transfers in Madhya Pradesh, India* [online]. New Delhi: SEWA Bharat. Dostupno na: http://unicef.in/Uploads/Publications/Resources/pub_doc83.pdf [05. kolovoza 2019.]

⁵⁴ UNICEF, India Office (2014) *A Little More, How Much Is It: Piloting Basic Income Transfers in Madhya Pradesh, India* [online]. New Delhi: SEWA Bharat. Dostupno na: http://unicef.in/Uploads/Publications/Resources/pub_doc83.pdf [05. kolovoza 2019.]

⁵⁵ Ibid.

⁵⁶ Ibid.

⁵⁷ Ibid.

Tablica 1. Postotak djece koja nakon završetka programa pohađalo srednju

Godine starosti	Muška djeca		Ženska djeca		Ukupno	
	Testna sela	Kontrolna sela	Testna sela	Kontrolna sela	Testna sela	Kontrolna sela
6-10	98.0	93.5	97.3	94.3	97.6	93.9
11-13	94.8	96.7	96.5	83.6	95.7	90.1
14-18	84.4	65.6	65.0	36.1	76.0	51.3

UNICEF, India Office (2014) *A Little More, How Much Is It: Piloting Basic Income Transfers in Madhya Pradesh, India* [online]. New Delhi: SEWA Bharat. Dostupno na: http://unicef.in/Uploads/Publications/Resources/pub_doc83.pdf

Uz porast stopa pohađanja škola, smanjila se stopa dječjeg rada za otprilike 20% u esperimentalnim selima i tek za oko 5% u kontrolnim selima.⁵⁸

Program univerzalnog temeljnog dohotka nije imao utjecaja na smanjenje migracija, međutim djelovao je na promjene razloga migriranja. Prije početka programa glavni razlog migracije kod većine stanovnika bio je nedostatak posla, dok je 6 mjeseci nakon završetka programa samo 20% stanovnika navodilo taj razlog.⁵⁹

Jedan od važnijih rezultata eksperimenta bio je rast produktivnosti rada koji je omogućio dugoročno i stabilno povećanje prihoda kućanstava. Univerzalni temeljni dohodak omogućio je stanovnicima investiranje u djelatnosti poput poljoprivrede kojom se na kraju eksperimenta bavilo 62% stanovništva za razliku od 40% prije početka eksperimenta, dok je u kontrolnoj grupi ta brojka nakon završetka eksperimenta iznosila 35%.⁶⁰

⁵⁸ UNICEF, India Office (2014) *A Little More, How Much Is It: Piloting Basic Income Transfers in Madhya Pradesh, India* [online]. New Delhi: SEWA Bharat. Dostupno na: http://unicef.in/Uploads/Publications/Resources/pub_doc83.pdf [05. kolovoza 2019.]

⁵⁹ Ibid.

⁶⁰ Ibid.

Također, u selima gdje se dodjeljivao univerzalni temeljni dohodak povećana je količina rada, dok se u kontrolnoj grupi ona nije mijenjala. Na početku njegova dodjeljivanja 43,5% stanovništva izjasnilo se kako u jednom mjesecu rade 11 do 20 dana, dok se na kraju taj postotak digao na 52%.⁶¹

Kao jedno od važnijih postignuća ističe se i povećanje nezavisnosti žena, kao i veće kontrole kod sudjelovanja u odlukama u kućanstvu i podjele zarađenog dohotka. Tako je 54% žena iz eksperimentalne grupe reklo kako se dohodak dijeli ravnopravno na razini kućanstva u usporedbi s 39% žena iz kontrolne skupine, a usto su osnažile svoje sudjelovanje u radnoj snazi s rastom stope participacije od 16%.⁶²

Veliki pozitivan pomak promotren je u razinama zaduživanja kućanstava. Nakon završetka programa, čak je 73% kućanstava koja su primala univerzalni temeljni dohodak smanjilo svoja dugovanja, a u tim se kućanstvima više posuđivalo iz “bezopasnijih” izvora kreditiranja poput posudbe kod obitelji i prijatelja.⁶³

Na kraju, može se zaključiti kako je 12-omjesečni program univerzalnog temeljnog dohotka osnažio zajednicu 8 sela, ne samo u socijalnom, već i u ekonomskom smislu uz izostanak negativnih posljedica očekivanih od strane kritičara poput pada ponude rada i porasta alkoholizma u testnoj grupi.

---

⁶¹ UNICEF, India Office (2014) *A Little More, How Much Is It: Piloting Basic Income Transfers in Madhya Pradesh, India* [online]. New Delhi: SEWA Bharat. Dostupno na: http://unicef.in/Uploads/Publications/Resources/pub_doc83.pdf [05. kolovoza 2019.]

⁶² Ibid.

⁶³ Ibid.

3.3 Europa

3.3.1 Eksperimentalna studija u Finskoj

1. siječnja 2017. godine u Finskoj je započeo opsežan eksperimentalni nacionalni program dodjele univerzalnog temeljnog dohotka kroz period od dvije godine. Sudionici su odabrani iz grupe nezaposlenih stanovnika između 25 i 58 godina koji primaju naknadu za nezaposlenost.

Ukupno je sudjelovalo 2,000 ispitanika kojima je mjesečno dodjeljivana suma od 560 eura, koja je nastavila biti dodjeljivana čak i ako su se tijekom trajanja eksperimenta ispitanici zaposlili.⁶⁴

Kao i u drugim zemljama, finski eksperiment pokušao je naći odgovore o utjecaju univerzalnog temeljnog dohotka na odluku o radu i ponudu rada, ali je prikupljeno i mnoštvo dokaza o utjecaju na fizičko i mentalno zdravlje ispitanika. U ovome će se radu analizirati preliminarni rezultati eksperimenta objavljeni u veljači ove godine u Helsinkiju koji su dobiveni na temelju ankete održane krajem 2018. godine koja je obuhvaćala 2,000 ispitanika koji su dobivali UTD i 5,000 ispitanika iz kontrolne grupe. Struktura obje skupine nalazi se u Tablici 2.

---

⁶⁴ Kottasova I. (2017) Finland is giving 2,000 citizens a guaranteed income. *CNN* [online]. Dostupno na: <https://money.cnn.com/2017/01/02/news/economy/finland-universal-basic-income/index.html> [08.kolovoza 2019.]

Tablica 2. Odabrana obilježja ispitanika testne i kontrolne grupe

	<i>Testna grupa</i>	<i>Kontrolna grupa</i>
<i>Spol</i>		
<i>Muški</i>	47.4	48.2
<i>Ženski</i>	52.6	51.8
<i>Dob</i>		
<i>-34</i>	25.4	22.4
<i>35-44</i>	27.5	26.3
<i>45-54</i>	27.6	27.9
<i>55+</i>	19.5	23.5
<i>Struktura kućanstva</i>		
<i>Samac</i>	41.1	45.6
<i>Par s djecom</i>	16.6	19.3
<i>Ostale vrste kućanstva s odraslima</i>	8.7	6.7
<i>Kućanstvo s djecom</i>	33.6	28.4
<i>Osobni godišnji dohodak</i>		
<i>-10 000 €</i>	34.3	41.2
<i>10 001 – 15 000 €</i>	22.5	24.3
<i>15 001 – 30 000 €</i>	24.6	21.0
<i>+ 30 000 €</i>	7.5	5.1

Izvor: Kangas O. et al. (2019) The Basic Income Experiment 2017–2018 in Finland: Preliminary results. Helsinki: Ministry of Social Affairs and Health. Dostupno na:
http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161361/Report_The%20Basic%20Income%20Experiment%2020172018%20in%20Finland.pdf

Preliminarni rezultati pokazali su kako tijekom prve godine provođenja eksperimenta, univerzalni temeljni dohodak nije imao utjecaja na promjenu stopa zaposlenosti, odnosno ona je bila statistički beznačajna i razlikovala se od kontrolne grupe u prosjeku za pola dana godišnje.

Također, primici od samozapošljavanja bili su za 1 postotni poen češći od onih u kontrolnoj grupi.⁶⁵

Najznačajnije je rezultate studija postigla kod mjerenja zadovoljstva i blagostanja ispitanika. Osobno blagostanje procijenjeno je od strane ispitanika brojkama od 1 do 10 kojima su označili koliko su zadovoljni svojim životom pri čemu je 1 veliko nezadovoljstvo životom, a 10 veliko zadovoljstvo životom. Rezultati su statistički vrlo značajni jer je prosječna ocjena u testnoj grupi iznosila 7.32, a u kontrolnoj grupi 6.76.⁶⁶

Osobno blagostanje procijenjeno je i varijablama povjerenja u druge ljude, u pravni sustav i u političare čije su vrijednosti prikazane u Tablici 3.

Tablica 3. Samoprocijenjene vrijednosti povjerenja ispitanika

	<i>Povjerenje u druge osobe</i>		<i>Povjerenje u pravni sustav</i>		<i>Povjerenje u političare</i>	
	Testna grupa	Kontrolna grupa	Testna grupa	Kontrolna grupa	Testna grupa	Kontrolna grupa
<i>Prosječna vrijednost</i>	6.68	6.30	6.62	6.30	4.28	3.80
<i>Standardna devijacija</i>	2.33	2.50	2.58	2.61	2.70	2.69
<i>Statistička značajnost</i>	.0030		.0183		.0007	

Izvor: Kangas O. et al. (2019) *The Basic Income Experiment 2017–2018 in Finland: Preliminary results*. Helsinki: Ministry of Social Affairs and Health. Dostupno na: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161361/Report_The%20Basic%20Income%20Experiment%2020172018%20in%20Finland.pdf

Prema anketi cijele populacije provedene 2017. godine prosječno povjerenje u druge osobe iznosilo je 7.4 što je više od prosječne vrijednosti ispitanika eksperimenta, međutim testna grupa ispitanika bilježi nešto više vrijednosti svih vrsta povjerenje od ispitanika iz kontrolne skupine.

⁶⁵ Kangas O. et al. (2019) *The Basic Income Experiment 2017–2018 in Finland: Preliminary results* [online] Helsinki: Ministry of Social Affairs and Health. Dostupno na: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161361/Report_The%20Basic%20Income%20Experiment%2020172018%20in%20Finland.pdf [03.kolovoza 2019.]

⁶⁶ lbad.

Kao jedan od snažnijih argumenata za uvođenjem univerzalnog temeljnog dohotka često se navodi njegov utjecaj na osnaženje intrinzičnih vrijednosti pojedinaca, poput samouvjerenosti u vlastitu financijsku situaciju, u vlastitu budućnost, ali i u sposobnost utjecaja na pitanja od društvene važnosti. U Tablici 4 prikazani su rezultati ispitanih navedenih varijabli i razlika testne u odnosu na kontrolnu grupu. U njoj se vidi da sve varijable pokazuju bolje rezultate među ispitanicima koji su u danom period primali univerzalni temeljni dohodak od onih koji nisu.

Tablica 4. Samoprocijenjene vrijednosti samouvjerenosti ispitanika

	<i>Samouvjerenost u vlastitu budućnost (%)</i>		<i>Samouvjerenost u vlastitu financijsku situaciju (%)</i>		<i>Sposobnost utjecaja na društvena pitanja (%)</i>	
	Testna grupa	Kontrolna grupa	Testna grupa	Kontrolna grupa	Testna grupa	Kontrolna grupa
<i>Slaba</i>	6.8	9.8	13.0	19.4	16.0	25.1
<i>Razmjerno slaba</i>	7.8	13.2	11.8	16.8	19.5	22.6
<i>Umjerena</i>	25.8	30.1	32.4	32.4	31.1	26.5
<i>Razmjerno jaka</i>	34.8	30.0	26.3	19.4	17.1	15.5
<i>Jaka</i>	23.4	16.2	15.9	10.9	11.8	7.1
<i>Ne mogu odrediti</i>	1.4	0.7	0.7	1.1	4.6	3.2

Izvor: Kangas O. et al. (2019) The Basic Income Experiment 2017–2018 in Finland: Preliminary results. Helsinki: Ministry of Social Affairs and Health

Od velike važnosti za eksperiment jest promotriti utjecaj UTD-a na mentalno i fizičko zdravlje ispitanika. U preliminarnim rezultatima prikazane su osobne procjene zdravlja od strane sudionika testne i kontrolne grupe iz kojih se može vidjeti značajan povoljan utjecaj na sveukupno zdravlje ispitanika koji su tijekom dvije godine primali univerzalni temeljni dohodak što je prikazano u Tablici 5.

Tablica 5. Samoprocijenjene vrijednosti zdravlja ispitanika

	Zdravlje (%)	
	Testna grupa	Kontrolna grupa
<i>Vrlo dobro</i>	14.8	10.4
<i>Dobro</i>	40.6	35.8
<i>Umjereno dobro</i>	30.0	36.0
<i>Loše</i>	10.1	13.2
<i>Vrlo loše</i>	4.1	4.0
<i>Ne mogu odrediti</i>	0.3	0.6

Izvor: Kangas O. et al. (2019) *The Basic Income Experiment 2017–2018 in Finland: Preliminary results*. Helsinki: Ministry of Social Affairs and Health

Također, ispitana je i osobna procjena ispitanika sposobnosti koncentracije za koju je 66.7% ispitanika iz testne grupe reklo da je vrlo dobra ili dobra u usporedbi s kontrolnom grup gdje su ti rezultati iznosili 55.7%.⁶⁷

Povoljnije rezultate testna grupa pokazala je i kada je ispitana osobna procjena gubitka interesa za stvari u kojima su prethodnih 12 mjeseci ispitanici uživali. Da su izgubili interes izjasnilo se 24.7% ispitanika iz testne i 33.8% ispitanika iz kontrolne grupe.⁶⁸

Najčešće kritiziran i spominjani mogući utjecaj eksperimenta ticao se spremnosti na rad. Stoga se ispitanicima koji su tijekom provođenja eksperimenta bili zaposleni na pola radnog vremena postavilo pitanje bi li preferirali raditi puno radno vrijeme na što je potvrdno odgovorilo 69% ispitanika eksperimentalne grupe i 58% ispitanika kontrolne grupe što upućuje na nešto veću volju za radom kod primatelja univerzalnog temeljnog dohotka. Također, 56% ispitanika iz testne grupe smatralo je kako bi mogli naći posao u idućih godina dana da nisu bili zaposleni tijekom trajanja eksperimenta, dok se u kontrolnoj grupi tako izjasnilo 45% ispitanika što je

⁶⁷ Kangas O. et al. (2019) *The Basic Income Experiment 2017–2018 in Finland: Preliminary results* [online] Helsinki: Ministry of Social Affairs and Health. Dostupno na: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161361/Report_The%20Basic%20Income%20Experiment%2020172018%20in%20Finland.pdf [03.kolovoza 2019.]

⁶⁸ Ibid.

označeno kao statistički značajna razlika u razinama samouvjerenosti zaposleniku u sposobnost pronalaska zaposlenja. Statistički značaj pokazali su i rezultati financijskog blagostanja prikazani u Tablici 6.

Tablica 6. Samoprocijenjena lagodnost življenja uz trenutna primanja ispitanika

Primanja na razini kućanstva (%)

	Testna grupa	Kontrolna grupa
<i>Živim lagodno</i>	11.9	7.4
<i>Živim u redu</i>	48.1	43.5
<i>Poteškoće u spajanju kraja s krajem</i>	26.1	31.8
<i>Jedva preživljavam</i>	12.5	16.8
<i>Ne mogu odrediti</i>	1.4	0.6

Izvor: Kangas O. et al. (2019) *The Basic Income Experiment 2017–2018 in Finland: Preliminary results*. Helsinki: Ministry of Social Affairs and Health

Iz tablice 6 vidljivo je kako se 60% ispitanika testne grupe izjasnilo kako s trenutnim primanjima žive lagodno ili u redu u usporedbi s 50.9% ispitanika kontrolne grupe.

Vežano uz financijsku stabilnost i zadovoljstvo primanjima kućanstva, ispitana je i razina stresa koju ispitanici proživljavaju pri čemu se 54% ispitanika iz testne, u usporedbi s 46% ispitanika iz kontrolne grupe, izjasnilo kako stres ne osjeća uopće ili u manjoj mjeri.⁶⁹

Kako je univerzalni temeljni dohodak primitak koji ne zahtijeva mnogo popratnih procesa i procedura poput razmjene detaljnih informacija o korisniku i obvezne registracije kao nezaposlenog koja je potrebna kod dodjele raznih vrsta socijalnih pomoći, ispitana je i razina doživljene birokracije u razdoblju dvije godine prije uvođenja eksperimenta. Odgovor je bio većinski potvrđan na pitanje smatraju li ispitanici da je u te dvije godine razina birokracije kod

⁶⁹ Kangas O. et al. (2019) *The Basic Income Experiment 2017–2018 in Finland: Preliminary results* [online] Helsinki: Ministry of Social Affairs and Health. Dostupno na: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161361/Report_The%20Basic%20Income%20Experiment%2020172018%20in%20Finland.pdf [03.kolovoza 2019.]

prikupljanja beneficija od socijalne pomoći bila prevelika, s 58.9% u testnoj i 68.7% u kontrolnoj grupi. Nadalje, postavljeno je pitanje smatraju li ispitanici da bi se uvođenjem univerzalnog temeljnog dohotka razina birokracije prilikom prihvaćanja ponude za posao smanjila, a na koje su se značajno razlikovali odgovori dviju skupina. Iz Tablice 7 može se vidjeti kako je testna grupa mnogo optimističnija i naklonjenija uvođenju univerzalnog temeljnog dohotka od sudionika kontrolne grupe.

Tablica 7. Odgovor ispitanika na pitanje “Slažete li se s izjavom da bi univerzalni temeljni dohodak smanjio razinu birokracije prilikom prihvaćanja ponude za posao?”

	<i>Testna grupa</i>	<i>Kontrolna grupa</i>
<i>U potpunosti se ne slažem</i>	3.6	4.1
<i>Donekle se ne slažem</i>	5.8	6.4
<i>Niti se ne slažem niti slažem</i>	5.5	7.4
<i>Donekle se slažem</i>	24.1	35.1
<i>U potpunosti se slažem</i>	57.2	37.3
<i>Ne mogu odrediti</i>	3.9	9.6

Izvor: Kangas O. et al. (2019) The Basic Income Experiment 2017–2018 in Finland: Preliminary results. Helsinki: Ministry of Social Affairs and Health

Na kraju, ispitani su stavovi u svezi s uvođenjem univerzalnog temeljnog dohotka prikazani u Tablici 8, a iz kojih se vidi kako je univerzalni temeljni dohodak poželjna i atraktivna mjera za koju ispitanici smatraju kako bi pojednostavila proces otvaranja vlastitog obrta ili poduzeća, ali i motivirala prihvaćanje i potragu za poslom više nego sadašnji sistem socijalne pomoći.

Tablica 8. Odgovori ispitanika na pitanja vezana uz zaposlenje i uspješnost mjere

	<i>Smatrate li da bi uvođenjem univerzalnog temeljnog dohotka bilo smislenije prihvatiti ponudu za posao?</i>		<i>Smatrate li da bi uvođenjem univerzalnog temeljnog dohotka bilo jednostavnije započeti vlastiti obrt ili poduzeće?</i>		<i>Smatrate li da bi univerzalni temeljni dohodak trebao biti uveden kao trajna mjera socijalne pomoći u Finskoj?</i>	
	Testna grupa	Kontrolna grupa	Testna grupa	Kontrolna grupa	Testna grupa	Kontrolna grupa
<i>U potpunosti se ne slažem</i>	2.7	3.3	4.1	9.3	3.8	4.0
<i>Donekle se ne slažem</i>	2.6	5.2	5.3	5.1	3.1	5.3
<i>Niti se ne slažem niti slažem</i>	2.7	5.9	5.8	7.2	4.3	6.7
<i>Donekle se slažem</i>	20.6	33.7	21.7	23.8	19.6	26.0
<i>U potpunosti se slažem</i>	68.4	42.4	50.5	39.4	65.2	49.3
<i>Ne mogu odrediti</i>	2.9	9.5	12.6	15.3	4.1	8.8

Izvor: Kangas O. et al. (2019) *The Basic Income Experiment 2017–2018 in Finland: Preliminary results*. Helsinki: Ministry of Social Affairs and Health

Većina ispitanika u obje grupe složila se ili u potpunosti ili donekle da bi uvođenjem univerzalnog temeljnog dohotka bilo financijski smislenije prihvatiti ponudu za posao, iako je taj postotak u testnoj grupi (89%) bio značajno viši nego u kontrolnoj (76%).

Također, većina ispitanika smatra kako bi UTD olakšao otvaranje vlastitog obrta ili poduzeća, ali i da bi trebao biti predstavljen kao trajna mjera socijalne pomoći.

Zaključno, univerzalni temeljni dohodak ostavio je pozitivne pomake pri razmatranim varijablama poput volje i želje za radom, psihičkog i fizičkog zdravlja ispitanika te razina stresa i birokracije, međutim izostao je jedan od najvažnijih potencijalnih utjecaja, a to je onaj na stopu nezaposlenosti.

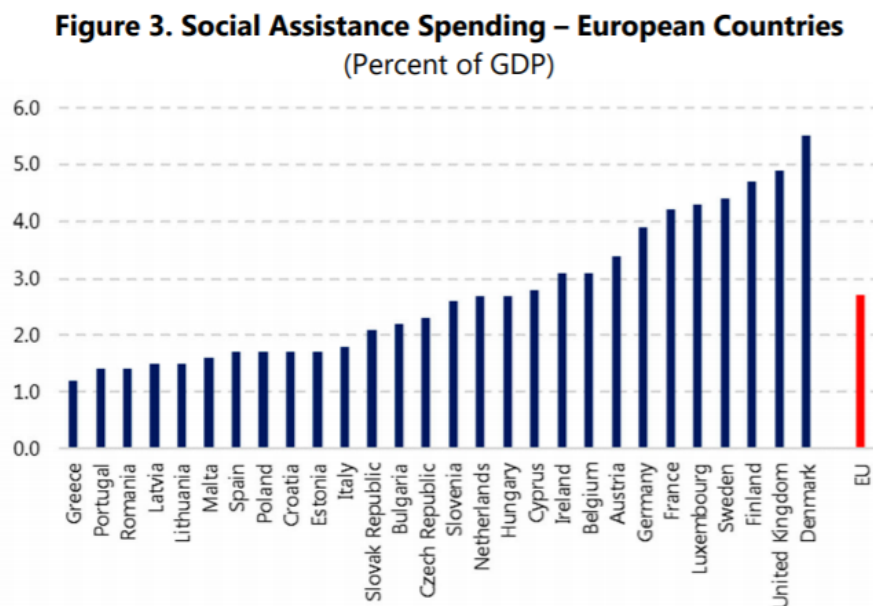
4. ODRŽIVOST I BUDUĆNOST UNIVERZALNOG TEMELJNOG DOHOTKA

4.1. Fiskalne implikacije

Najčešća i možda najlegitimnija kritika implementacije univerzalnog temeljnog dohotka jest upitnost njegove održivosti u smislu financiranja izdašnih davanja koja bi bila potrebna ukoliko bi on bio univerzalan na razini cijele države. Njegovi pobornici smatraju kako je on jedina prava učinkovita alternativa sadašnjim programima socijalne pomoći koje najčešće karakteriziraju znatne razlike u pokrivenosti siromašnijih kućanstava, curenje sredstava prema bogatijim kućanstvima, ali i nedovoljna izdašnost programa koja ne omogućuje korisnicima da se podignu iznad praga rizika od siromaštva.⁷⁰

Naravno, izdašnost programa razlikuje se među zemljama s najviše uočljivim razlikama između razvijenih zemalja i zemalja u razvoju. U Europskoj Uniji prosječna stopa potrošnje na socijalnu pomoć iznosi 2.7%, međutim, vidljivo na Grafikonu 2, postoje značajne razlike u razinama obuhvatnosti tih programa među članicama.

Grafikon 2. Izdaci za socijalnu pomoć u europskim zemljama izraženi kao postotak BDP-a

Izvor: Francese M. i Prady D. (2018) *Universal Basic Income: Debate and Impact Assessment*.

⁷⁰ Francese M. i Prady D. (2018) *Universal Basic Income: Debate and Impact Assessment*. International Monetary Fund [online]. Dostupno na: <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2018/12/10/Universal-Basic-Income-Debate-and-Impact-Assessment-46441> [10.kolovoza 2019.]

Države su već u određenim mjerama opterećene potrošnjom usmjerenom u programe socijalne pomoći te se postavlja pitanje bi li univerzalni temeljni dohodak u potpunosti zamijenio ili komplementirao postojeće programe.

Problematika nastaje i kod pitanja načina njegova financiranja. Naime, financiranjem kroz više stope poreza na potrošnju neminovno bi došlo do inflatornih pritisaka budući da bi teret viših poreza proizvođači prebacili na potrošače, što bi u određenoj mjeri potisnulo efekte dodij

eljenog univerzalnog temeljnog dohotka, naročito za one najsiromašnije koji se u potpunosti oslanjaju na njega kao na glavno sredstvo financiranja osnovnih egzistencijalnih potreba.⁷¹

Nadalje, čak ako se iz razmatranja izostave vrlo vjerojatne štetne posljedice inflacije, ostaje problem količine sredstava koja bi morala biti prikupljena iz poreza na potrošnju, a koja bi bila dostatna za financiranje sveobuhvatnog i dugoročnog programa implementacije univerzalnog temeljnog dohotka.

Kritičari koriste izračun procjene mjesečnih davanja pomnožen s brojem stanovnika kako bi dobili približan iznos sredstava potreban za održavanje programa. Primjerice, mjesečni UTD u iznosu od 1.000€ raspoređen na 80 milijuna njemačkih stanovnika, značio bi za njemačku vladu izdatke u iznosu od otprilike 800 milijardi €. Kada se taj iznos usporedi s ukupnim iznosom prikupljenih poreza iz svih izvora koji se kreće oko 700 milijardi €, dolazi se do zaključka kako bi implementacija tog programa zahtijevala gotovo dupliciranje sadašnjih poreznih prihoda.⁷²

S druge strane, pobornici UTD-a tvrde da je takav izračun previše pojednostavljen te da u većoj mjeri precijenjuje pravu sliku potrebnih troškova jer bi se taj iznos u stvarnosti formirao iz redistribucije primanja građana, odnosno bogatiji bi financirali siromašnije. U tome izračunu naglašavaju razliku između bruto i neto troška, a objašnjava se primjerom autorice Elizavete Fouksman. Recimo da je potrebno dodijeliti univerzalni temeljni dohodak skupini od 15 ljudi u iznosu od 2\$ po osobi. Bruto trošak toga davanja iznosi 30\$, međutim kada u obzir uzmemo pretpostavku da 10 najbogatijih pojedinaca doprinese s 3\$, došlo bi se do zaključka da, nakon

---

⁷¹ Flassbeck H. (2017) *Universal Basic Income Financing and Income Distribution – The Questions Left Unanswered by Proponents* [online]. Dostupno na: <https://archive.intereconomics.eu/year/2017/2/universal-basic-income-financing-and-income-distribution-the-questions-left-unanswered-by-proponents/> [09.kolovoza 2019.]

⁷² Flassbeck H. (2017) *Universal Basic Income Financing and Income Distribution – The Questions Left Unanswered by Proponents* [online]. Dostupno na: <https://archive.intereconomics.eu/year/2017/2/universal-basic-income-financing-and-income-distribution-the-questions-left-unanswered-by-proponents/> [09.kolovoza 2019.]

uplaćenih 3\$ i isplaćenih 2\$ univerzalnog temeljnog dohotka, stvarni trošak za svakog bogatijeg pojedinca iznosi 1\$, odnosno za cijelu skupinu iznosi 10\$. Tim se primjerom pokazuje kako oni koji financiraju troškove UTD-a dobiju dio toga novca natrag upravo kroz UTD, odnosno, budući da ga odmah po njegovom dobitku vrate natrag, njihove iznose dodijeljenog univerzalnog temeljnog dohotka nije potrebno računati u procjenama troškova.⁷³

Detaljnu procjenu na primjeru Sjedinjenih Američkih Država dao je američki filozof i ekonomist Karl Widerquist. U svome primjeru navodi kako bi se za potrebe financiranja godišnjeg univerzalnog temeljnog dohotka u iznosu od 12.000\$ za punoljetne stanovnike i 6.000\$ za djecu, trebalo izdvojiti 539 milijardi \$ što je trošak u iznosu od 2.95% američkog BDP-a, a drastično manji od bruto troška navođenog od strane njegovih kritičara kojega procjenjuju na oko 3 bilijuna \$. Računica Widerquista prikazana je u Tablici 9, a također naglašava kako bi se njome službena stopa siromaštva smanjila s 13.5% na 0% što bi eliminiralo siromaštvo za 43.1 milijuna stanovnika, uključujući i 14.5 milijuna djece.

---

⁷³ Fouksman E. (2018) Why universal basic income costs far less than you think. *The Conversation* [online]. Dostupno na: <http://theconversation.com/why-universal-basic-income-costs-far-less-than-you-think-101134> [09.kolovoza 2019.]

Tablica 9. Kalkulacija neto troška implemetacije UTD-a u iznosu od 12.000\$ za odrasle i 6.000\$ za djecu

	Dohodak	Uk. dohodak Y	UTD	Porez (Yxt)	Neto trošak
1	Under \$5,000	\$4,573,800,000	\$85,502,109,000	\$2,286,900,000	\$83,215,209,000
2	\$5,000 to \$9,999	\$32,641,278,000	\$76,134,864,960	\$16,320,639,000	\$59,814,225,960
3	\$10,000 to \$14,999	\$78,398,628,000	\$112,894,024,320	\$39,199,314,000	\$73,694,710,320
4	\$15,000 to \$19,999	\$111,911,590,000	\$131,312,920,200	\$55,955,795,000	\$75,357,125,200
5	\$20,000 to \$24,999	\$150,176,235,000	\$143,769,780,000	\$75,088,117,500	\$68,681,662,500
6	\$25,000 to \$29,999	\$168,715,752,000	\$140,163,740,640	\$84,357,876,000	\$55,805,864,640
7	\$30,000 to \$34,999	\$203,499,558,000	\$149,889,080,880	\$101,749,779,000	\$48,139,301,880
8	\$35,000 to \$39,999	\$213,151,445,000	\$143,409,027,300	\$106,575,722,500	\$36,833,304,800
9	\$40,000 to \$44,999	\$218,385,519,000	\$130,477,504,080	\$109,192,759,500	\$21,284,744,580
10	\$45,000 to \$49,999	\$235,994,360,000	\$128,626,029,840	\$117,997,180,000	\$10,628,849,840
11	\$50,000 to \$54,999	\$263,548,200,000	\$133,278,305,160	\$131,774,100,000	\$1,504,205,160
12	\$55,000*	<i>Točka pokrića za prosječno kućanstvo</i>			
12	Total	\$1,680,996,365,000	\$1,375,457,386,380	\$840,498,182,500	\$534,959,203,880

Izvor: Widerquist K. (2017) The Cost of Basic Income: Back-of-the-Envelope Calculations. U: Georgetown University. Selected Works of Karl Widerquist. Bepress [online]. Dostupno na: <https://works.bepress.com/widerquist/75/>

Widerquistov program bi za prosječno kućanstvo od dvije osobe s godišnjim primanjima od oko 27.000\$ značio povećanje prihoda u neto iznosu od 9.000\$, odnosno iznos neto godišnjih primanja od oko 36.000\$ prikazano u Tablici 10.

Tablica 10. Efekti uvedenog UTD-a na kućanstva

	Dohodak	Prosječan dohodak po kućanstvu	Prosječan neto UTD po kućanstvu	Prosječan neto dohodak po kućanstvu
1	Under \$5,000	\$1,080	\$19,649	\$20,729
2	\$5,000 to \$9,999	\$8,018	\$14,693	\$22,711
3	\$10,000 to \$14,999	\$12,397	\$11,653	\$24,050
4	\$15,000 to \$19,999	\$17,297	\$11,647	\$28,944
5	\$20,000 to \$24,999	\$22,199	\$10,153	\$32,352
6	\$25,000 to \$29,999	\$27,116	\$8,969	\$36,085
7	\$30,000 to \$34,999	\$32,027	\$7,576	\$39,603
8	\$35,000 to \$39,999	\$37,115	\$6,414	\$43,529
9	\$40,000 to \$44,999	\$41,973	\$4,091	\$46,064
10	\$45,000 to \$49,999	\$47,180	\$2,125	\$49,305
11	\$50,000 to \$54,999	\$51,900	\$296	\$52,196
12	\$55,000*	<i>Prosječna točka pokrića</i>		
13	<i>Prosje^c</i>	\$27,118	\$8,703	\$36,051

Izvor: Widerquist K. (2017) The Cost of Basic Income: Back-of-the-Envelope Calculations. U: Georgetown University. Selected Works of Karl Widerquist. Bepress [online]. Dostupno na: <https://works.bepress.com/widerquist/75/>

Vidljivo je da porastom razine primanja kućanstava pada iznos dodijeljenog univerzalnog temeljnog dohotka, odnosno najsiromašniji dobivaju najviše iznose što sve razrede stavlja iznad granice siromaštva koja je 2015. godine u SAD-u iznosila 15.391\$.

Nakon svega navedenoga postavlja se pitanje koji pravac mišljenja jest ispravan i koje brojke su bliže realnim troškovima implementacije programa univerzalnog temeljnog dohotka. Jesu li kritičari suviše simplificirali njegov izračun i stoga došli do precijenjenog rezultata i jesu li zagovornici izostavili moguće pojave inflatornih kretanja i neravnoteža na tržištu koje bi reducirale ili neutralizirale pozitivne učinke provedenog programa? Nažalost, na ta je pitanja,

zbog nedostatka cjelovitih pokušaja uvođenja takvih mjera, još uvijek nemoguće sa sigurnošću ponuditi točan odgovor.

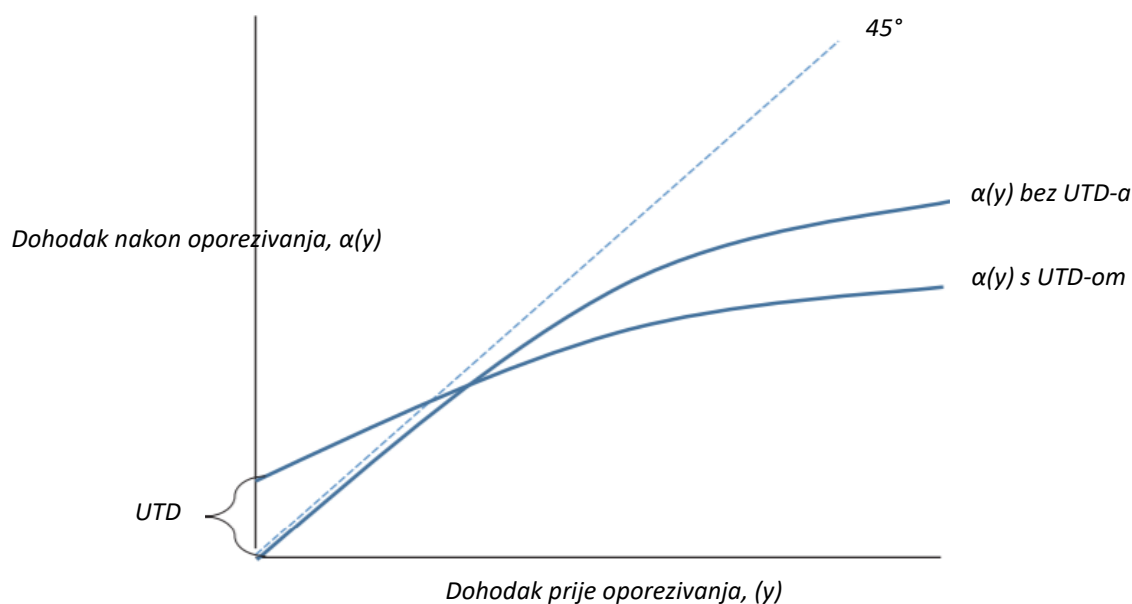
4.2 Teorijska razmatranja

Univerzalni temeljni dohodak mjera je koja desetljećima polarizira ekonomsku zajednicu svojom delikatnom prirodom u svezi koje se sukobljavaju pozitivni učinci na intrinzične vrijednosti i razmišljanja pojedinaca s neodređenim djelovanjem na varijable od ekonomskog značaja zajedno s upitnom održivošću njegova financiranja. Stoga je od iznimne važnosti analizirati i objasniti argumente obje strane, uzimajući u obzir rezultate iz eksperimenata prikazanih u trećem poglavlju, kako bi se moglo doći do zaključaka o potrebi i isplativosti njegova uvođenja.

Uvođenjem garantiranih periodičnih isplata stavovi i ponašanje pojedinaca zasigurno se mijenjaju. U teoriji, takve isplate djeluju demotivirajuće na volju za radom, stabilizirajuće na obiteljske i bračne odnose, pozitivno na fizičko i psihičko zdravlje pojedinaca te postižu pozitivne promjene na smanjenje stopa kriminaliteta.

Kada bi bio financiran progresivnim oporezivanjem, univerzalni temeljni dohodak neutralizirao bi ekstreme u raspodjeli dohotka. Iz Grafikona 5 primjetno je kako bi njegovo uvođenje značilo povećanje raspoloživog dohotka u većim iznosima za one s inicijalno manjim iznosima dohodaka dok bi se, zbog progresivnog poreza na dohodak, pojedincima s početnim većim iznosima dohodak povećao u značajno manjoj mjeri, a za one s najvišim početnim iznosima bi se, takvim progresivnim načinom financiranja UTD-a, dohodak smanjio.

Grafikon 3. Efekt uvođenja univerzalnog temeljnog dohotka na pojedince s različitim razinama dohoda prije i poslije oporezivanja

Izvor: <https://economics.mit.edu/files/15434>

Također, u teoriji bi spomenute isplate trebale biti veće od praga rizika od siromaštva kako bi se osigurala njihova dostatnost kojom bi se u potpunosti eliminiralo siromaštvo.

4.2.1. Prednosti uvođenja univerzalnog temeljnog dohotka

U trećem poglavlju prikazan je dvogodišnji eksperimentalni program proveden u Finskoj na kraju kojega se većina sudionika izjasnila kako smatraju da bi univerzalni temeljni dohodak trebao biti uvršten kao trajna mjera sustava socijalne pomoći Finske.

Naime, pobornici univerzalnog temeljnog dohotka kao jednu od njegovih najvećih prednosti navode osjećaj slobode i pravednosti koje njegovo uvođenje neosporivo donosi.⁷⁴ Ograničenost

⁷⁴ UNDP China Office(2017) *Universal Basic Income: A Working Paper: A Policy Option for China beyond 2020?* [online]. Dostupno na: <https://www.undp.org/content/dam/china/docs/Publications/UNDP-CH-Universal%20Basic%20Income%20A%20Working%20Paper.pdf> [25. srpnja 2019.]

razinom raspoloživog osobnog dohotka na pojedinca svakodnevno stavlja teret održivosti i brige za opskrbljivanjem svojih i potreba svoje obitelji. Značajne su riječi Ericha Fromma, američkog psihoanalitičara i socijalnog psihologa, koji je 1966. ustvrdio kako univerzalni temeljni dohodak mijenja mentalni sklop pojedinaca iz tzv. psihologije nestašice u psihologiju obilja. Usto, pojedinci čiji izbor zaposlenja nije određen isključivo financijskim čimbenicima, odabiru vrste zaposlenja koja ih zaista zanimaju i ispunjavaju vodeći do većeg osjećaja osobnog blagostanja. U smislu pravednosti, univerzalni temeljni dohodak omogućio bi podmirenje osnovnih životnih potreba i postavio temelje za dobar život jer je njegova fundamentalna zadaća i cilj smanjenje ili eliminacija siromaštva. U teoriji, univerzalni temeljni dohodak postavljen iznad praga rizika od siromaštva trebao bi u potpunosti iskorijeniti siromaštvo.⁷⁵

Također, dokazano rezultatima finskog eksperimenta, univerzalni temeljni dohodak potaknuo bi, više od drugih oblika socijalne pomoći, svoje korisnike na pronalazak ili prihvaćanje ponude za posao. Razlog tomu je taj što svi ili gotovo svi tradicionalni programi državnih subvencija za nezaposlene podrazumijevaju njegovo obustavljanje u trenutku kada se osoba zaposli ili dostigne određenu razinu osobnih primanja. Kod pojedinaca se stoga razvija određena vrsta ovisnosti o takvim beneficijama i demotivacija za pronalaskom posla ili unapređenjem. Kako korištenje univerzalnog temeljnog dohotka nije uvjetovano parametrima poput razine primanja, vrste zaposlenja ili obrazovanja, brojem djece i sličnim, njegovo korištenje bi u teoriji trebalo biti neutralno ili poticajno u smislu promjene količine ponude rada.⁷⁶

Za razliku od minimalnog osobnog dohotka, teorijska pretpostavka univerzalnog temeljnog dohotka jest da ne bi utjecao na smanjenje potražnje za radom. Objašnjenje tome jest da ukoliko se razina na kojoj je minimalni dohodak postavljen poveća, vrlo vjerojatno će utjecati na redukciju količine rada koju poslodavci potražuju i na pronalaženje metoda uštede rada, dok uvođenje UTD-a ili njegovo potencijalno povećanje nema utjecaja na poslodavce, odnosno količinu i razinu dohodaka koju isplaćuju zaposlenicima.⁷⁷

---

⁷⁵ Fromm E. (1996) *The Psychological Aspects of the Guaranteed Income. On Disobedience and Other Essays*. New York: The Seabury Press

⁷⁶ Fitzpatrick T. (1999). *Freedom and Security: An Introduction to the Basic Income Debate*. London: Macmillan Press

⁷⁷ Ibid.

Feminističke grupe ističu kako bi se uvođenjem univerzalnog temeljnog dohotka postigla veća ravnopravnost među spolovima jer bi žene osnažile svoje pozicije u kućanstvima budući da kao kućanice ne primaju neku vrstu financijske kompenzacije.⁷⁸

Sve većim tehnološkim postignućima, robotizacijom i digitalizacijom postavlja se problematika gubitaka lako zamjenjivih poslova koje uglavnom obnašaju pojedinci iz nižih dohodovnih razreda s nižim stupnjevima obrazovanja. Univerzalnim temeljni dohodak ponudio bi jednu vrstu sigurnosti takvim pojedincima, što i predstavlja jednu od njegovih temeljnih zadaća.

4.2.2. Nedostaci uvođenja univerzalnog temeljnog dohotka

Unatoč nabrojenom mnoštvu pozitivnih promjena koje bi u teoriji donijelo uvođenje univerzalnog temeljnog dohotka, postoji i veliki broj kritika koje su razlog obustavljanja nekolicine eksperimentalnih programa i suzdržanosti zakonodavaca prema njegovoj ideji.

Za početak, takav program stavio bi enorman pritisak na državne proračune ukoliko bi njegov opseg bio dovoljnog intenziteta da u ozbiljnoj mjeri smanji ili, u idealnom slučaju, iskorijeni siromaštvo.

Nadalje, većina kritičara smatra kako bi uvođenje takvog bezuvjetnog primanja demotiviralo rad i uzrokovalo razne poremećaje na tržištu rada, primjerice ukoliko bi žene u većoj mjeri od muškaraca smanjivale svoju participaciju u radnoj snazi. Također, postoje određena nagađanja kako bi se smanjila pregovaračka moć sindikata, kao i da bi se poslodavci odlučili isplaćivati manje plaće ukoliko bi na univerzalni temeljni dohodak gledali kao na vrstu dopune do iznosa minimalne plaće.⁷⁹

---

⁷⁸ Fitzpatrick T. (1999). *Freedom and Security: An Introduction to the Basic Income Debate*. London: Macmillan Press

⁷⁹ Vanderborght Y. (2004) *Do Trade Unions Form an Obstacle to the Introduction of Basic Income? Some Lessons From an Empirical Study on Five OECD Countries* [online]. Dostupno na: <http://basicincome.org/bien/pdf/2004Vanderborght.pdf> [25. srpnja 2019.]

„Primjedba reciprocitetu“ (eng. „*the reciprocity objection*“) odnosi se na moralnu obvezu pojedinaca da na neki način recipiraju zajednici koja im pomoću bezuvjetnih transfera novca poklanja prava bez vraćenih obveza.⁸⁰

Moguć je i utjecaj na količinu migracija, odnosno na veći priljev migranata ukoliko se ne postave određena ograničenja na klasifikaciju potencijalnih korisnika takve sheme. Međutim, taj scenarij nije vjerojatan budući da u odluku o migraciji ulaze mnogi parametri poput dostupnosti poslova i znanju jezika.

4.3. Pretpostavke za Republiku Hrvatsku

Uspješna implementacija mjere univerzalnog temeljnog dohotka podrazumijeva nekoliko preduvjeta. Za početak, stopa zaposlenosti trebala bi se nalaziti na razmjerno visokoj razini iz više razloga. Prvo, više zaposlenih podrazumijeva više pojedinaca koji svojim uplatama doprinose financiranju provedbe programa, a drugo, uz više stope zaposlenosti postoji manji broj pojedinaca čije bi osnovne egzistencijalne potrebe ovisile isključivo o univerzalnom temeljnom dohotku ili drugim mjerama socijalne pomoći, odnosno ukupni trošak UTD-a bio bi manji. Vrlo je upitno predstavlja li stopa zaposlenosti od 65.2%⁸¹, ostvarena u Republici Hrvatskoj 2018. godine, zdrave temelje za uvođenje programa UTD-a.

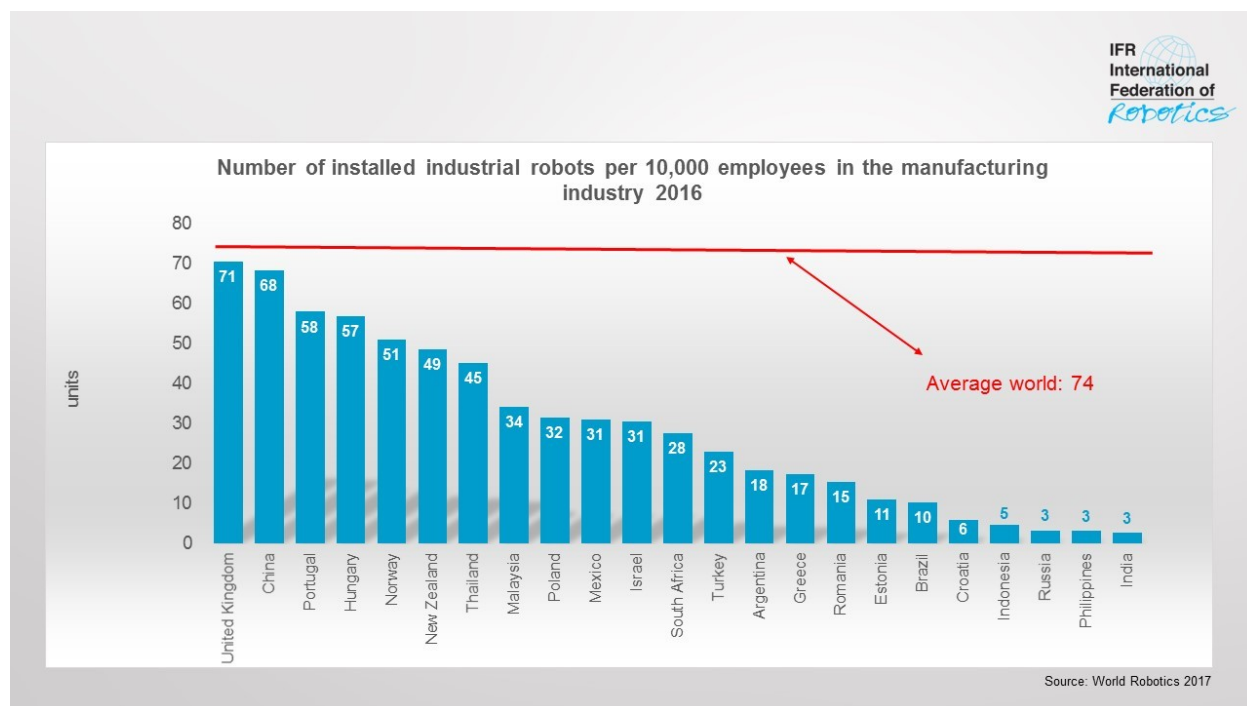
Nadalje, jedan od glavnih razloga uvođenja univerzalnog temeljnog dohotka jest negativan utjecaj digitalizacije i automatizacije na dostupnost, odnosno zamjenjivost poslova, naročito onih manje plaćenih radi nižeg stupnja zahtijevanog znanja i vještina. Prema statistici „World Robotics Report“ koju objavljuje „International Federation of Robotics“ Hrvatska je 2016. godine bila pri dnu prema broju industrijskih robota na 10.000 zaposlenika u prerađivačkoj industriji što je prikazano na Grafikonu 6.

---

⁸⁰ Fitzpatrick T. (1999). *Freedom and Security: An Introduction to the Basic Income Debate*. London: Macmillan Press

⁸¹ Eurostat (2019) Employment Statistics [online]. Dostupno na: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Employment_statistics [15.kolovoza 2019.]

Grafikon 4. Broj robota na 10.000 zaposlenika u prerađivačkoj industriji 2016. godine

Izvor: <https://ifr.org/ifr-press-releases/news/robot-density-rises-globally>

Stoga, teško je tvrditi je li Hrvatska dostigla dovoljan stupanj intenziteta takvih procesa da bi se u bližoj budućnosti javila potreba za implementacijom programa poput univerzalnog temeljnog dohotka.

Problematika se javlja i kod načina i održivosti financiranja ovakvoga programa. Naime, za zemlju poput Hrvatske, opterećenu visokim razinama javnog duga, a s već prilično visokim stopama poreza na potrošnju u odnosu na ostale članice Europske Unije, nije izgledno za očekivati da će iznaći rješenje koje bi rezultiralo dovoljno izdašnim iznosima univerzalnih temeljnih dohodaka, istovremeno ne preopterećujući fiskalnu politiku, odnosno državni proračun. U konkretnim novčanim terminima, dostatan univerzalni temeljni dohodak trebao bi se nalaziti u rangu praga rizika od siromaštva koji je 2017. godine za hrvatsko jednočlano

kućanstvo iznosio 28 070 kn godišnje te 58 946 kuna godišnje za četveročlano kućanstvo s dvije odrasle osobe i dvoje djece do 14 godina starosti.⁸²

Također, osjetljivo je pitanje na koji bi način Hrvati svjetonazorski odgovorili na uvedene promjene. Postavljaju se sljedeća pitanja: „Što bi uvođenje univerzalnog temeljnog dohotka značilo za količinu ponuđenog rada ili intenzitet volje za radom?“, „U kojoj mjeri bi potencijalni pozitivni učinci na samo-procijenjeno psihičko i fizičko zdravlje pojedinaca opravdali implementaciju UTD-a?“ te „Bi li se njegovom provedbom riskiralo uvođenje dodatnih neravnoteža na tržištu, poput inflacije i većih dohodovnih nejednakosti?“. Pitanja su to na koja je gotovo nemoguće ponuditi u potpunosti točan odgovor. Međutim, sigurno je kako bi takav pothvat zahtijevao goleme napore fiskalne politike, bez zajamčenih pozitivnih utjecaja na ključne parametre poput ponude rada i smanjenja stopa rizika od siromaštva.

---

⁸² Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske (2018) *Pokazatelji siromaštva i socijalne isključenosti u 2017*. [online] Dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2018/14-01-01_01_2018.htm [15.kolovoza 2019.]

5. ZAKLJUČAK

Univerzalni temeljni dohodak mjera je socijalne pomoći koja je u nekoliko zadnjih desetljeća unijela razdor u socijalne i ekonomske krugove.

Istraživanje njenih utjecaja provedbom eksperimentalnih programa pokazalo je nekonzistentnost utjecaja na nekolicinu promatranih čimbenika poput količine ponude rada i utjecaja na bračnu i obiteljsku stabilnost, čime se dovodi u pitanje kvaliteta provedenih programa implementacije, kao i kvaliteta same mjere.

Konsenzus utjecaja univerzalnog temeljnog dohotka postigao se na području poboljšanja mentalnog i fizičkog zdravlja sudionika, kao i kod pozitivnog učinka na postignute razine obrazovanja i povećano pohađanje obrazovnih programa.

Međutim, u obzir se mora uzeti financijski teret koji podrazumijeva implementacija univerzalnog temeljnog dohotka. Iako zagovornici i protivnici vrlo različito kalkuliraju i projiciraju njegov iznos, oba pristupa kao glavni način financiranja uključuju progresivno oporezivanje. Njime će se poreznim obveznicima s višim primanjima, kao i onima s nižim, dodijeliti iznos univerzalnog temeljnog dohotka, međutim oni ga u stvarnosti neće osjetiti zbog obveze uplate poreza višeg iznosa od iznosa dodijeljenog UTD-a.

Također, upitan je utjecaj mjere na inflatorna kretanja koja bi mogla uvelike neutralizirati njene pozitivne učinke, kao i na potencijalno povećanje stope konzumacije alkohola i opojnih sredstava.

S nedefiniranim utjecajem na količinu ponude rada te pozitivnim bihevioralnim učincima, postavlja se pitanje predstavlja li unapređenje bihevioralnog blagostanja pojedinaca dovoljne temelje za terećenje državne blagajne u iznosima vrijednosti nekoliko postotaka državnih BDP-a?

POPIS LITERATURE

1. Birnbaum S. (2016) Basic Income [online]. Oxford Research Encyclopedias. Dostupno na: <http://oxfordre.com/politics/view/10.1093/acrefore/9780190228637.001.0001/acrefore-9780190228637-e-116> [30. srpnja 2019.]
2. Birnbaum S. i Widerquist K. (2019) History of basic income [online]. Basic Income Earth Network. Dostupno na: <https://basicincome.org/basic-income/history/> [10. kolovoza 2019.]
3. Blattman C. et al. (2014) Skilled Self-Employment in Developing Countries: Experimental Evidence from Uganda. *The Quarterly Journal of Economics* [online], 129 (2), str. 697–752. Dostupno na: <https://academic.oup.com/qje/article-abstract/129/2/697/1866610?redirectedFrom=fulltext> [03. kolovoza 2019.]
4. Cain, G. i Wissoker D. (1990) *A Reanalysis of Marital Stability in the Seattle-Denver Income-Maintenance Experiment*. *American Journal of Sociology*, 95(5), str. 1235-1269.
5. Carter T. (2014) The One Minute Case for a Basic Income. [online]. Basic Income Earth Network. Dostupno na: https://basicincome.org/bien/pdf/montreal2014/BIEN2014_Carter.pdf [30. srpnja 2019.]
6. De Wispelaere J. i Stirton L. (2004) *The Many Faces of Universal Basic Income* [online]. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/227585737_The_Many_Faces_of_Universal_Basic_Income [30. srpnja 2019.]
7. Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske (2018) *Pokazatelji siromaštva i socijalne isključenosti u 2017*. [online] Dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2018/14-01-01_01_2018.htm [15. kolovoza 2019.]
8. Fernandez B. (2013) Rupees in your pocket. *Le Monde diplomatique* [online]. Dostupno na: https://mondediplo.com/2013/05/04income_ [05. kolovoza 2019.]
9. Ferdman R. (2015) The Remarkable thing that happens to poor kids when you give their parents a little money. *The Washington Post* [online]. Dostupno na: <https://www.washingtonpost.com/news/wonk/wp/2015/10/08/the-remarkable-ways-a-little-money-can-change-a-childs-personality-for-life/> [30. srpnja 2019.]
10. Forget E. (2011) *The Town With No Poverty: Using Health Administration Data to Revisit Outcomes of a Canadian Guaranteed Annual Income Field Experiment*. Manitoba: University of Manitoba [online]. Dostupno na: <https://web.archive.org/web/20170126003728/http://public.econ.duke.edu/~erw/197/forget-cea%20%282%29.pdf> [29. srpnja 2019.]
11. Fouksman E. (2018) Why universal basic income costs far less than you think. *The Conversation* [online]. Dostupno na: <http://theconversation.com/why-universal-basic-income-costs-far-less-than-you-think-101134> [09. kolovoza 2019.]
12. Groeneveld L. (1980) *The Effects of Negative Income Tax Programs on Marital Dissolution*. *The Journal of Human Resources*, 15(4), str. 654-674.
13. Haarmann D. i Haarmann A. (2014) *Pilot Project* [online]. Dostupno na: http://www.bignam.org/BIG_pilot.html [30. srpnja 2019.]

14. Hannan M. i Tuma N. (1990) *A Reassessment of the Effect of Income Maintenance on Marital Dissolution in the Seattle-Denver Experiment*. American Journal of Sociology, 95(5), str. 1270-1298.
15. J.S. Mill (1987) *Principles of Political Economy*. 2.izd. New York: Augustus Kelley
16. Kottasova I. (2017) Finland is giving 2,000 citizens a guaranteed income. *CNN* [online]. Dostupno na: <https://money.cnn.com/2017/01/02/news/economy/finland-universal-basic-income/index.html> [08.kolovoza 2019.]
17. Leslie K. (2017) Ontario's Basic Income Experiment Coming This Fall. *Huffpost* [online]. Dostupno na: https://www.huffingtonpost.ca/2016/03/13/ontario-will-test-idea-of-a-guaranteed-minimum-income-to-ease-poverty_n_9451076.html?guce_referrer=aHR0cHM6Ly9lbi53aWtpcGVkaWEub3JnLw&guce_referrer_sig=AQAAAJfFXXLaJVDCMIGnjSMo1KqVfT4SBuW4H6pRze7bEOO_A9SRwk3D5xpTDO2MbBEc5yI4bYCIgE8CIGdbgcg3d5ByVLVSLPxHphZZN9cdPCYIHjeq4GFV9JVXoUpQBavm41H9Tm-Vd5VWSRp0UtSaUxUIUN6agF5AvKwmcBY3u_f&guccounter=2 [29. srpnja 2019.]
18. Midoes C. (2019) Universal basic income and the Finnish experiment. [online]. Bruegel. Dostupno na: <http://bruegel.org/2019/02/universal-basic-income-and-the-finnish-experiment/> [19. kolovoza 2019.]
19. More T. (1963) *Utopia*. Harmondsworth: Penguin Classics
20. Munnell A. (1987) *Lessons from the income maintenance experiments: an overview*. Boston: Federal Reserve Bank of Boston
21. Paine T. (1999) *Agrairan Justice* [online] Dostupno na: <http://piketty.pse.ens.fr/files/Paine1795.pdf> [03. kolovoza 2019.]
22. Shafarman S. (2017) A Brief History of Basic Income Ideas [online]. Unconditional Basic Income Europe. Dostupno na: <https://ubi-europe.net/ubi/brief-history-basic-income-ideas/> [10. kolovoza 2019.]
23. Šućur Z. (1998) Sustavi socijalne pomoći: povijest, obilježja i modeli. UDK 364.4 (4-15) Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/47186> [10. kolovoza 2019.]
24. Tobriner A. (1998) *On the Assistance to the Poor*. Toronto & London: University of Toronto Press
25. UNDP China Office(2017) *Universal Basic Income: A Working Paper: A Policy Option for China beyond 2020?* [online]. Dostupno na: <https://www.undp.org/content/dam/china/docs/Publications/UNDP-CH-Universal%20Basic%20Income%20A%20Working%20Paper.pdf> [25. srpnja 2019.]
26. UNICEF, India Office (2014) *A Little More, How Much Is It: Piloting Basic Income Transfers in Madhya Pradesh, India* [online]. New Delhi: SEWA Bharat. Dostupno na: http://unicef.in/Uploads/Publications/Resources/pub_doc83.pdf [05. kolovoza 2019.]

POPIS SLIKA

Slika 1. Prikaz provedenih eksperimentalnih programa implementacije univerzalnog temeljnog dohotka u svijetu.....	9
Grafikon 2. Izdaci za socijalnu pomoć u europskim zemljama izražena kao postotak BDP-a.....	31
Grafikon 3. Efekt uvođenja univerzalnog temeljnog dohotka na pojedince s različitim razinama dohodaka prije i poslije oporezivanja.....	37
Grafikon 4. Broj robota na 10.000 zaposlenika u prerađivačkoj industriji 2016. godine	41

POPIS TABLICA

Tablica 1. Postotak djece koja nakon završetka programa pohađalo srednju	20
Tablica 2. Odabrana obilježja ispitanika testne i kontrolne grupe	23
Tablica 3. Samoprocijenjene vrijednosti povjerenja ispitanika	24
Tablica 4. Samoprocijenjene vrijednosti samouvjerenosti ispitanika	25
Tablica 5. Samoprocijenjene vrijednosti zdravlja ispitanika	26
Tablica 6. Samoprocijenjena lagodnost življenja uz trenutna primanja ispitanika	27
Tablica 7. Odgovor ispitanika na pitanje “Slažete li se s izjavom da bi univerzalni temeljni dohodak smanjio razinu birokracije prilikom prihvaćanja ponude za posao?”	28
Tablica 8. Odgovori ispitanika na pitanja vezana uz zaposlenje i uspješnost mjere.....	29
Tablica 9. Kalkulacija neto troška implemetacije UTD-a u iznosu od 12.000\$ za odrasle i 6.000\$ za djecu	34
Tablica 10. Efekti uvedenog UTD-a na kućanstva	35

ŽIVOTOPIS STUDENTA

IVA MARIĆ

095 532 8635

ivamaric.995@gmail.com

Miroslava Milića 4, Zagreb

27.9.1995.

RADNO ISKUSTVO

Rimac Automobili d.o.o. -evidencija i praćenje statusa dobavljača
-unos podataka u bazu podataka

Primalab d.o.o. - izrada ponuda, računa, narudžbenica, izdatnica, putnih i radnih naloga
- knjiženje ulaznih i izlaznih računa
- komunikacija s dobavljačima i kupcima
-vođenje evidencije o nabavi i prodaji

Servier Pharma d.o.o. - rad u Microsoft Dynamics NAVu
- knjiženje računa i plaća
- ažuriranje baze podataka

OBRAZOVANJE

2018. – 2019. Ekonomski fakultet Zagreb, diplomski sveučilišni studij Poslovna Ekonomija, smjer
Financije

2014. - 2018. Ekonomski fakultet Zagreb, preddiplomski sveučilišni studij Poslovna Ekonomija

2010. – 2014. I. gimnazija, Zagreb

VJEŠTINE

*MS Office, Internet, Pantheon, Microsoft Dynamics NAV, CRM, Odoo, Luceed, engleski jezik (napredno),
njemački jezik (osnovno), komunikacijske vještine, timski rad, želja za učenjem, napredovanjem i
profesionalnim usavršavanjem*